

Rebolusyonaryo a Dyaryo ti Umili ti Amianan a Laud a Luzon

DANGADANG

Hulyo - Setyembre 1998

*

TAWEN XII BLG 3

*

P2.00

*

Ipasa no Mabasa

Editorial

REHIMEN NGA US-ESTRADA: Awan Duma na iti Rehimen nga US-Ramos

L I N A O N

<i>Kasasaad dagiti Mannalon iti Ilocos</i>	5
<i>1998 Fisheries Code</i>	8
<i>Interview kenni Ka Danny</i>	12
<i>Hilda: Rebolusyonaryo a Mangmanged</i>	15
<i>Damdag ken Adal</i>	18
<i>Surat iti Dangadang</i>	24
<i>Seksyon Medikal</i>	25
<i>Seksyon Kultural</i>	28
<i>Manuel</i>	28

Ti rehimen nga US-Ramos ket nasukatan ti rehimen nga US-Estrada iti napalabas nga eleksyon. Amirisen tayo no anya ti nagun-od ti napalabas a rehimen. Kasta met nga adalen tayo no adda ngata manamnama a pagdur-asan ti biag tayo iti simmukat a rehimen.

Iti napalabas a rehimen, inlaslastog ni Ramos a dakkel ti dimmur-asan ti Pilipinas iti uneg ti innem a tawen a turay na. Amirisen tayo nga husto no adda kinapudno daytoy batay kadagiti kongkreto a datos.

- Iti mismo a datos ti gubyrno iti manipud 1994-97, lallalo a bimmaknang dagiti siguden a baknang, bayat a kimmakaro ti kinapobre dagiti nakurapay. Ti laeng bimmaknang ket dagiti 10% a kabaknangan iti pagilyan. Ti inkam da ket 24 a daras ti kadakkel na ngem iti inkam dagiti kapopobrean a pamilya.
- Idi 1992 nga agleppas ti turay ni Aquino, ti utang ti Pilipinas kadagiti imperyalista ket \$31 bilyon. Iti uneg ti turay ni Ramos, daytoy ket nagbalin a \$51 bilyon. Kayat na a saoen, dakdakkal nga interes ken bayad daytoy a maipabaklay iti umili.
- Natulnog nga impatungpal ti rehimen nga US-Ramos dagiti atas ken programa ti IMF, WB (World Bank), WTO (World Trade Organization)

***Adu a bulatsing ken kinalastog ti ipabpabuya ni Joseph “Erap” Estrada.
Gapu ngata iti nairuaman na a panagar-artista, kunam la no sino a bida
wenno mangisalak, ta gayam ket maysa la a maton, maysa a
“Mangparigat iti marigrigat.”***

ken dadduma pay nga instrumento dagiti imperyalista kas iti “globalisasyon”, liberalisasyon, deregulasyon, denasyunalisasyon, pribatisasyon, pleksibilidad iti empleyo, panangpangato ti buwis a bayadan ti umili, kdp. Isu a nasaknap ti panangilukat kadagiti daga ken kinabaknang ti umili para iti panagraut dagiti imperyalista, kas kadagiti minas. Immadu pay ti panagiserrek kadagiti imported a produkto. Ginamgam dagiti imperyalista kdp. a dadakkel a kapitalista dagiti pampubliko a korporasyon ken sanikua ti guberno. Umad-adu a pabrika ken empresa ti agserra ken agikkat wenno agkissay ti mangmangged. Iti panagleppas ti 1997, nasurok 13 milyon a Pilipino ti awanan-trabaho (21% ti populasyon). Dakdakkel pay ti bilang dagiti awanan regular nga empleyo wenno kabiagan da. Adda maikikkat iti trabaho a 421 tao kada aldaw.

- Gapu iti kinaawan-panggedan, umad-adu a mangmangged ken mannalon ti agbalbalin a mala-proletaryo - awanan sanikua ken awanan regular a kabiagan. Umad-adu met dagiti kailian tayo nga agbirok idia abrod. Daytoy ket uray no adu ti problema da idia kas iti abuso, nakaro a rigat, reyp, pammapatay, kdp. Ngem adda met krisis iti sangalubungan nga ekonomya, isu nga agkissay metten dagiti kapitalista ti mangmangged iti abrod.
- Manipud idi tengnga ti 1996, no sadinno a bimmaba iti nasurok 50% ti balor ti piso, agtul-tuloyen ti panagsuwet ti balor ti piso, ken kasta met ti intero nga ekonomya.
- Namin-ano a ngimmato ti presyo ti amin a magatang - petrolyo, bagas, agas, kdp. Ngimmato met ti plete ken matrikula.

- Napalalo a panaggastos ti napalabas a rehimen, kas ti 35 a biyahe ni Ramos iti 46 a pagilian. Nakaro ti panagkurakot aglalo kadagiti dadakkel a proyekto iti imprastruktura. Nagresulta daytoy iti dakkel a depisit ti guberno (P40 bilyon).
- Naisina nga husto ti napalabas a rehimen nga US-Ramos gapu iti kinalastog na. Nakaro ti kinaruker na. Napigsa ti panagsupyat ti umili kadagiti panggep na kas iti Cha-cha, National ID, ken dadduma pay a dadakkel a pulitikal nga isyu.
- Kimmaro ti korapsyon iti panawen ti rehimen nga US-Ramos. Ken inaldaw nga umad-adu ti mapaspasamak a krimen kas ti *murder*, reyp, holdap, kidnap, takaw, kdp. Daytoy ket epekto ti nakaro a krisis.
- Dagiti inlaslastog ti rehimen a Ramos a pannakagun-od ti pulitikal nga istabilidad ket saan nga agpayso. Nagtultuloy ti panagriribal ken banggaan dagiti paksyon ti agturturay a dasig.
- Lallalo a pumigpigs ti NPA, ti laban ti rebolusyunaryo a tignayan ken panagsupyat ti umili kadagiti kontra-umili a patakaran ti reaksyunaryo a gobyerno. Saan na a napatalna ti armado a dangadang ti umili a Moro nupay simmuko ken nakikumplot ni Misuari ti MNLF. Kagiddan ti panagpampamarang na nga aggandat iti kanya ken pakapsuten dagiti lumablaba a tignayan kas ti CPP-NPA ken MILF, di na met sinardengan ti pasista a panagraut kadagiti umili ken rebolusyunaryo a tignayan.

Dagitoy ken dadduma pay ti impatawid ti rehimen nga US-Ramos a panangparigat kadagiti umili a Pilipino. Ti inkari ken inlaslastog na a pannakagun-od kano ti pagilyan ti saad kas maysa a bassit a Tigre nga Ekonomya babaen iti programa a Pilipinas 2000 ket ulbod na laeng

ken awan nagbanagan na no di a nakarkaro a parigat iti umili. Agtultuloy nga atrasado ken saan nga industriyalisado ti pagilian. Napaneknekan manen ti kinaulbod ken kinaagum ti turay dagiti imperyalista, kumprador burgesya, appo't daga, ken dagiti kakumplot da.

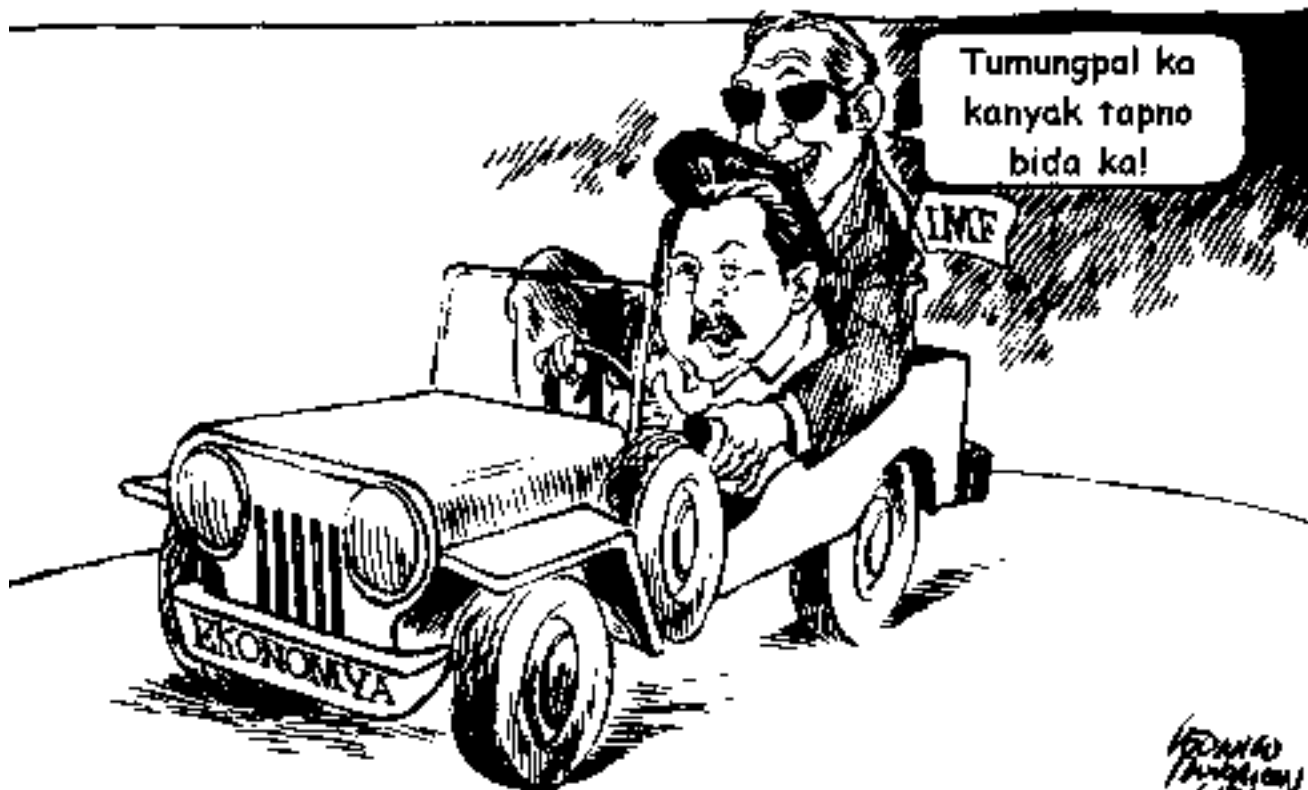
Itatta, adda manen ti mangilaslastog nga “Erap para iti marigrigat.” Adda kadi kinapudno daytoy? Adda kadi manamnama tayo?

Kadagitoy umuna a bulan ti turay ti rehimen nga US-Estrada, dagus a makita ti pudno a galad daytoy. Adu a bulatsing ken kinalastog ti ipabpabuya ni Joseph “Erap” Estrada. Gapu ngata iti nairuaman na a panagar-artista, kunam la no sino a bida wenno mangisalakan, ta gayam ket maysa la a maton, maysa a “Mangparigat iti marigrigat.”

- Idi senador ni Estrada, sinupyat na dagiti base militar ti imperyalista nga US. Ngem itatta, itantandudo na nga agsubli ti pannakibiang ken turay ti pwera militar ti US iti intero a Pilipinas babaen iti Visiting Forces Agreement (VFA). Babaen ditoy a linteg, mabalin nga aramiden dagiti

soldados nga Amerikano ti anyaman a kaykayat da ditoy Pilipinas. Mabalin a pumatay, agtakaw, ken agreyp da ket saan da a maibalud wenno madusa. Lumawlawwa ken pumigpigsa ti panagsupyat ti umili laban iti VFA kas maysa laeng a porma ti panagbalin ti intero a pagilyan kas base militar wenno sona libre ti US.

- Inkari ni Estrada nga ituloy dagiti programa ken patakaran ni Ramos batay kadagiti diktat dagiti imperyalista nga ahensya ti US kas ti IMF, WB ken WTO. Sakbay pay ti eleksyon, inkari ni Estrada iti US nga awan ti pagdanagan da ta tumungpal daytoy kadagiti pagayatan ti US. Iti esensya na, ti lalaunen ti programa ken patakaran a pampulitika ken pang-ekonomya ti rehimen nga US-Estrada ket panagtuloy laeng ti siguden a malakolonyal ken malapyudal a programa ken patakaran para iti interes ti imperyalismo nga US ken dagiti lokal nga agar-ari a dasig iti pagilyan. Kayat na a saoen, agtultuloy a manayunan ti utang ti Pilipinas, agtultuloy a ngumato ti presyo dagiti magatgatang, ken umad-adu pay ti maawanan ti trabaho ken kabiagan. Agtultuloy ti panaggamgam

Manipud iti Manila Times

dagiti imperyalista ken kumprador-burukrata kapitalista ken appo't daga kadagiti kinabaknang ken produkto ti bannog tayo. Ditoy Kordilyera, manamnama tayo ngarud nga agtuloy ti panangagaw da ti nagtaudan a daga ken ti panagburak da ti ili tayo. Ituloy da latta dagiti makadadael a dam, minas, kdpay a proyekto da.

- Mano a bulan pay laeng iti turay ni Estrada, makitan ti resesyon wenno nakaro a panagsuwek ti ekonomya. Bimmagsak ti agrikultura ken manupaktura. Ngimmato manen ti presyo dagiti magatang nangruna ti asukar, gasolina, makan, agas, kdpay. Agtultuloy ti pannakaikkat iti trabaho dagiti mangmangged. Pinalubosan ni Estrada dagiti kapitalista nga ibaba ti sweldo dagiti mangmangged tapno laeng saan da a malugi ken agserra. Binagaan ni Estrada dagiti mangmangged a saan da koma nga agwelga ken lumaban para iti kalintegangan no di ket anusan da laengen a lumangan a mangan sagpaminsan.
- Iti panagamiris mismo dagiti ekonomista ti reaksyunaryo a gubyerno, iti sumaruno a mano a tawen ket agnegatibo ti tantos ti panagdur-as ti GNP wenno ti intero a produkto ti pagilyan. Manayunan ti 7-8 milyon ti maawanan ti trabaho iti sumaruno a dua wenno tallo a tawen. Lallalo nga agkurapay ti umili a Pilipino.
- Nayon pay a problema ti umili ti napartak a panagsubli iti poder iti ekonomya ken pulitika dagiti dati a kroni ti diktadura a Marcos, kangrunaan ni Danding “Pacman” Cojuangco. Babaen ti tinakaw na a P100 bilyon a pondo ti milyon-milyon a mannalon iti niyog, naala nan ti San Miguel Corp. ken panggep na pay nga alaen ti United Coconut Planters Bank, PLDT, NAPOCOR, kdpay. a dadakkel a kumpanya. Saan a bumayag ket dagiti Marcos manen ti agturay. No man saan da pay a nadusa kadagiti krimen da iti umili a Pilipino. Lallalo a pumigsa ti bileg pulitikal dagiti Marcos no maisubli kanya da aminen a tinakaw da a dakkel a kinabaknang.
- Ita pay laeng ket madamdamagen ti panaglulumba dagiti opisiales ti baro a rehimen nga agkurakot.

- Kalpasan a makipangan ni Estrada kadagiti agprotesta a mannalon iti Bukidnon, Mindanao a naagawan iti daga, panagpammarang gayam laeng ti napasamak. Inggana itatta, saan a naisubli ti daga da ken adda pay panggep a maibabawi ken mainayon iti *land conversion* dagiti daga a naiyawaten iti sumagmamano a mannalon.
- Nasapa pay ngem nagadun dagiti dillaw ken atake iti rehimen nga US-Estrada. Nasapa ti pannakaisina kanya na ken panagkapsut na iti pulitika. Nasapa a pumigsa ti paksyunal a risiris iti intar dagiti paksyun iti reaksyunaryo a pulitiko.
- Adda pay ipus ti panangallilaw dagiti pabuya na. Ngem napardas a maammoan ti nalawa nga umili ti kinaawan-serbi daytoy a rehimen.

Ni Joseph Ejercito Estrada ket natulnog met laeng nga aso-aso ti imperyalismo, nakawesan a kasla bida iti pelikula. Ngem nagduma ti sine iti pudno a biag. Saan a mabayag, nakarkaro ken interamente a lumatak ti pudpudno a kolor daytoy a rehimen - a kas met laeng kadagiti sinurot na, maysa a kontra-nailian, kontra-demokratiko ken kontra-marigrigat. Saan a mabayag, aggurruod ti dumakdakkel nga unget ken panagsuppyat ti umili.

Nasken a di tayo lipatan ti adal ti pakasaritaan manipud tiempo ti diktadura nga US-Marcos, tiempo ti rehimen nga US-Aquino, US-Ramos, ken iti napalabas pay. Anya man nga ikari dagiti agturturay a dasig a pagsayaatan ti umili, amin ket kabaliktad na ti mapasamak iti kamaudianan. Agduduma laeng dagitoy iti wagas ken kinatulnog iti panagipatungpal kadagiti interes dagiti ganggannaet ken lokal nga agturturay a dasig.

Uray no katugtugaw na, makitkita tayon a ti kasasaad ti rehimen nga US-Estrada ket kumarkaro, saan a sumayaat para iti umili. Uray itatta, makitkita tayon a nakapsut unay ken saan a bumayag ti rehimen nga US-Estrada. Makitkita tayo a dakkel ti batayan ti panagabante ti rebolusyunaryo a tignayan iti panawen daytoy a rehimen. ★

Pyudal a Pannakagundaway

“Ti problema iti daga ti kadadagsenan a problema a mangparparigat iti kaaduan nga umili iti Pilipinas --ti masa a mannalon. Bunga daytoy ti panagtalinaed ti pyudalismo iti Pilipinas--ti agtultuloy a kontrol ti sumagmamano nga appo’t daga iti nalalawa a daga nga agrikultural, bayat nga awan wenno kurang ti daga a taltalonen ti nalawa a mayorya ti masa a mannalon.”

manipud iti ***Espesyal a Kurso
iti Tignayan a Mannalon*** (EKTm)

ILOCOS NORTE	Marcos, Ablan, Farinas, Ventura, Beneminto, Valdez, Raquiza, Abadilla, Nalupta
ILOCOS SUR	Singson, Hemaiez, Festejo, Soller-Tan, Tobia, Encarnacion, Crisologo
LA UNION	Aspiras, Ortega, Ostrea, Ledda, Antonino

Tsart 1: Reaksyunaryo a Pulitiko nga Appo’t Daga iti Ilocos

Iti rehiyon ti Ilocos, naakikid ti daga a mabalin a talonen. Kadawyan a kakapat inggana tallo a kapat (1/4-3/4) nga ektarya ti kalawa ti taltalonen ti maysa a mannalon. Ti kaaduan kadagiti mannalon ket awanan daga. Kas iti intero a pagilian, kontrolado dagiti sumagmamano nga appo’t daga ti nalawa a paset ti pagtalonan.

Dagiti appo’t daga ket isu da met laeng dagiti reaksyunaryo a pulitiko iti probinsya, kas makita met iti dadduma a disso ti pagilian. Makita iti *Tsart 1* ti sumagmamano a reaksyunaryo a pulitiko a dadakkel nga appo’t daga.

Batay iti panagamiris ti gimong, ken panagusig ti dasig (*Social Investigation and Class Analysis*) iti mano a disso iti Ilocos, napaneknekan dagiti kakadwa ti monopolyo iti daga dagiti appo’t daga. Isu’t kangrunaan a gapu nga agkurang unay ti daga a matalon dagiti mannalon, uray pay salik met ti tereyn ken klima. Adda 27% a nakurapay a mannalon nga addaan bassit a daga wenno *small owner-tiller*, 47% a kasamak ken 26% a mangmangged-talon. Kayat na a

saoen, 73% a mannalon ket awanan wenno kurang ti daga da ken mapespespesan ti abang iti daga wenno agsagsagrap ti nababa unay a tangdan.

“Nalaka nga idiktat dagiti appo’t daga ti mananggundaway a kundisyon iti panagtalon ken panagteged gapu iti kinaawan wenno kinakurang ti bukod a daga ti kaaduan a mannalon ken mangmangged-talon.” (EKTm)

Nadagsen dagiti problema ti mannalon, aglalo dagiti marigrigat ken nababa nga akintengga a mannalon ken mangmangged-talon, iti Ilocos. Nakaro ti pananggundaway kanyada dagiti appo't daga, kumprador burgesya ken dadduma pay a manag-gundaway a dasig. Pakpakaruen pay daytoy ti nalipit a kasasaad ti daga ken nagadu a problema iti panagtalon sadiay.

Nangato Nga Abang Iti Daga

Makikkikilan ti masa a mannalon ti abang iti daga. Iti pannakabingay ti apit, adda makunkuna a 50:50, 60:40, ken adda met makunkuna a 75:25 (“pabor” koma iti makitalton).

Iti 50:50 a bingayan, saan met a pudno a 50% ti awaten ti kasamak. Ti 20% ket mapan iti dadduma pay a gastos ti mannalon kas ti abang iti makinarya, bayad iti bin-i, abono ken pestisidyo (abo-pes), kdp. Isu a ti tinnag na, masansan a 30% laengen ti mabati iti kasamak.

Iti makunkuna a 75:25 a bingayan, baklayen ti mannalon amin a gastos. Isu nga awan 60% ti mabati iti kasamak.

Iti kaaduan a lugar ti Ilocos, 60% ti apit ti aktwal nga agumen ti appo't daga a saan pulos a nagbannog ken agur-uray laeng ti dumteng nga apit. Malaksid iti maagum na nga abang, kadawyan a kukua ti apo't daga ti thresher, ramit, kdp. a paggastuan ti mannalon.

Adda pay “naituding nga abang” (*fixed rent*), a maysa a kapat (1/4) ti dati nga apit nga agumen ti apo't daga. Uray no ma-El Niño wenno madadael ti apit, pwersado ka latta nga agbayad ti naituding nga apit. Kas pagarigan, no dati ket 80 kaban ti apit a pagay kada tawen, 20 kaban ti abang iti daga.

Batay iti kapadasan dagiti mannalon iti nasukisukan a lugar, makita iti baba ti kadawyan a gastos iti produksyon iti kagudua nga ektarya, ken ti gastos iti pestisidyo.

Iti yellow corn, 90% ti gastos ket mapan iti abo-pes. Iti kamatis ket 28%.

Mainayon pay iti gastos iti produksyon ti abang iti kuliglig no awan ti nuang ti nakurapay a mannalon.

MULA	Kabuklan a Gastos iti Produksyon	Gastos iti Abo-Pes (% ti Kabuklan)
Pagay	P 5,788.00	P 1,620.00 (28%)
Tabako	P 6,935.00	P3,467.00-4,854.00 (50-70%)

Tsart 2: Gastos iti Produksyon

Manipud beinte inggana trenta’y singko sentimos kada metro kwadrado ti abang. No utang ti abang iti kuliglig wenno traktor, adda nayon a maysa inggana dua a sentimos a nayon nga interes no dumteng ti apit.

Ken iti kiskisan, P10 kada lata ti bayad wenno ti kabatog daytoy iti irik wenno tuyo.

Nakapalpalalo nga Usura

Gapu iti kinaawan wenno kinakurang ti puonan ken kwarta da a pamproduksyon ken pangkonsumo, mapilitan nga umutang dagiti mannalon iti nakangatngato nga interes kadagiti usurero a kadawyan ket appo't daga met laeng. Manipud 31-131% ti interes ti pautang iti maysa a panagtalon. Dumanon iti 62-393% iti maysa a tawen ti interes ti pautang.

Dagiti tipo ti usura a nasaknap iti Ilocos iti agdama ket:

- a) **Pairikan** - utang a mabayadan iti irik

BALOR ti UTANG	INTERES	PORSYENTO
P1,000 kwarta	mabayadan ti kapital + 4 lata ti irik	31%
Abono (P210 kada sako)	abono + 4 lata ti irik	47%
P100 kwarta	mabayadan ti maysa sako wenno 3 lata ti irik	131%
1 kaban a bagas	mabayadan ti P1,000 + 10 lata ti irik	86%

Malaksid iti maibayad kas interes, adda pay nayon a panagkikil ti usurero. No irik ti ibayad ti nakautang, makissayan ti balor na iti tallo a piso kada kilo ti agdama a presyo.

- b) **Patabakuan** - kwarta a naipautang a mabayadan ti produkto a tabaho. Mabayadan ti “1%-8%” nga interes iti maysa a panagtalon ngem makissayan ti P1.00-P2.00 ti tunggal kilo ti maibayad a tabako.
- k) **Kwarta a mabayadan ti kwarta.** Manipud 3%-20% kada bulan wenno 36-480% kada tawen ti masingir nga interes.
- d) **Pautang nga inputs.** Manayunan ti P10-P60 iti aktwal a presyo ti tunggal bag ti abono wenno 5%-30% nga interes. Wenno iti kada P450/sako ket mabayadan ti P650/sako wenno 33% interes.

Kangrunaan a burgesya kumprador wenno appo’t daga dagiti usurero. Adda ar-aramaten da a *middlemen* wenno galamay iti uneg ti baryo a kadawyan ket nabaknang a mannalon.

Pananggundaway Kadagiti Mangmangged-Talon

Tapno manayunan ti bassit a bingay da, mapilitan nga agtrabaho dagiti mannalon kas pana-panawen wenno permanente a mangmangged-talon. Umaw-awat da ti nakababbaba a sweldo a di pay umanay a pangep-ep-

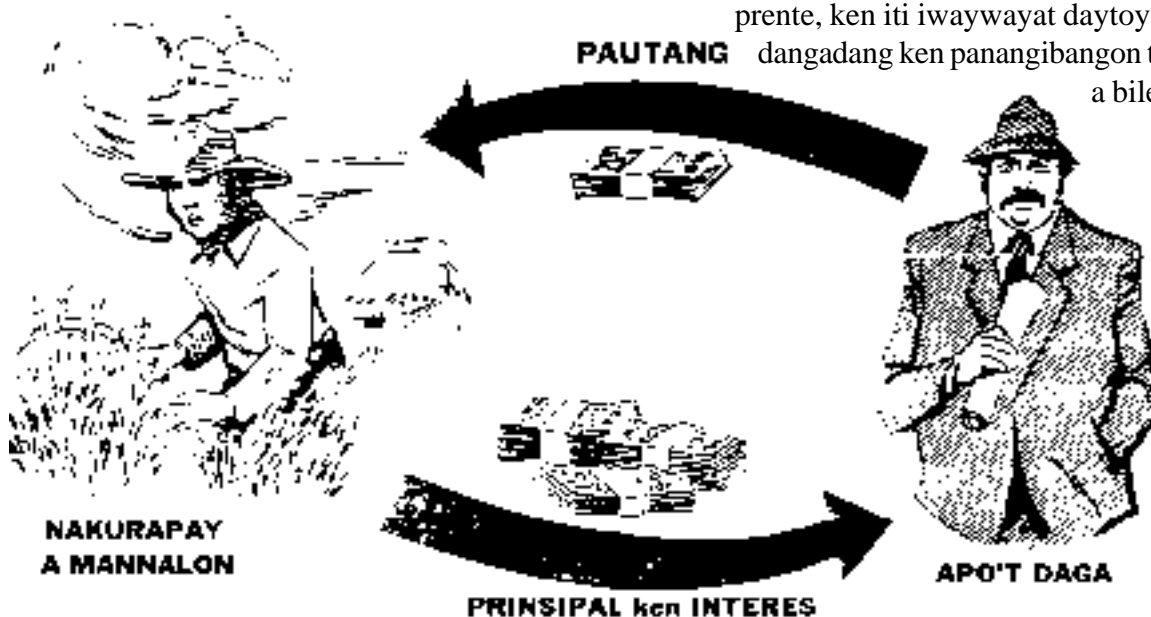
bisin. Agsagsagrap da met ti nakarigrigat a kundisyon iti trabaho.

Iti adu a lugar ti Ilocos, ti pasweldo iti panagarado ket P100 kada aldaw. Iti gapas, “inkanem” (ngem ti pudno ket 1/7) wenno “inkawalo” (ti pudno ket 1/9) ti ginapas ti nagteged. Iti sabali pay a trabaho iti talon, P40-65 kada aldaw. Kukua pay ti makiteged ti balon na iti inaldaw.

Iti kastoy a kasasaad, makita ti rigat ken tuok dagiti mannalon gapu iti nakaro unay a pyudal ken malapyudal a panaggundaway dagiti appo’t daga, kumprador burgesya ken dadduma pay a mananggundaway.

Anya’t Masapul Nga Aramiden?

Nalawag a kasapulan ti agraryo a rebolusyon, ti addang-addang a panangpunas ti panangpespes dagiti appo’t daga, kumprador burgesya, kdpay a kakumplot da kadagiti mannalon ken mangmangged-talon babaen iti abang iti daga, usura, merkantilista a panagsaur ken panagganansya, kdpay a wagas ti pyudal a pananggundaway ken panangidadanes. Kasilpo daytoy, kasapulan ti panagbukel dagiti magunggundawayan ken mairurumen a mannalon ken mangmangged-talon ti anti-pyudal a nagkaykaysa a prente ken ti panagwayat da ti napigsa nga anti-pyudal a tignayan ken laban kadagiti appo’t daga, kumprador burgesya, kdpay a kakumplot dagitoy. Daytoy nga anti-pyudal a prente ket adda met naig na iti nailyan-demokratiko a nagkakaysa a prente, ken iti iwaywayat daytoy nga armado a dangadang ken panangibangon ti demokratiko a bileg ti umili. ★

Uray Agalibtak Maparigat Latta Ni Mangngalap

Ti Fisheries Code ti 1998 ti reaksyunaryo a gubyrerno ket pinagbalin a linteg ti Konggreso idi Pebrero 25, 1998. Daytoy a linteg ti mangpatibker, mangpalawa ken mangpakaro iti kontrol dagiti monopolista iti nalawa a pagkalapan iti pagilian.

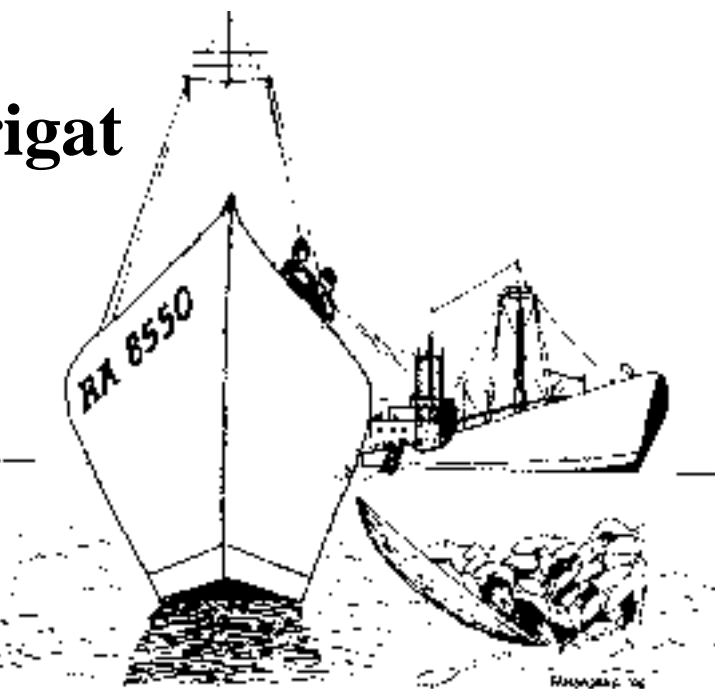
Ti 1998 Fisheries Code wenno Republic Act 8550 ket panangituloy ti Fisheries Decree ti 1975 (PD 704) ti diktadura nga US-Marcos, ken Fishery Sector Program (FSP) ti rehimen nga US-Aquino. Ti RA 8550 ket mangpasingked iti Medium Term Fisheries Management Development Plan (MTFMDP) iti uneg ti programa a Pilipinas 2000 ti rehimen nga US-Ramos. Ita, agtultuloy nga ipatpatungpal daytoy ti rehimen nga US-Estrada. Amin dagitoy a linteg ket saan nga agserbi iti nakurapay a mangngalap.

Adda uppat a paset ti MTFMDP: a) *Aquaculture*, b) komersyal a panagkalap, k) tulong pinansyal ken panagsukisok, d) panagpadur-as ti imprastruktura, *post harvest facilities*, kdpy a ramit a pangkalap.

Kontrol Dagiti Appo't Daga, Lokal ken Ganggannaet a Kapitalista iti Industriya ti Panagkalap

Iti Aquaculture

Aquaculture wenno panagtaraken kadagiti produkto ti kadanuman ti kangrunaan a proyekto ti gubyrerno iti sektor ti panagkalap. Idi 1997, adda 37 a lugar iti walo a rehiyon ti naitudo a maipatungpalan daytoy. Tilapia, padaw/pasayan, karpa ken seaweeds ti kangrunaan a mapaadu para iti export. Mainayon met ditoy ti produksyon ti perlas.

Ti gubyrerno ti agited ti pribilehiyo iti panagkalap kadagiti pribado a kumpanya ken indibidwal, kas ti kalintegan nga agipatakder ken pagganansyaan dagiti *fish pen* ken *aquafarm*. Tapno makaawis ti adu a kapitalista nga agpuonan iti *aquaculture*, ti gubyrerno ket mangmangted ti *Fishpond/Foreshore Lease Agreement* (FLAs). Ti FLA ket tulagan iti baet ti gubyrerno ken kumprador a mangtagikua wenno agabang ti publiko a baybay ken komunal a pagkalapan iti atiddog a panawen. Adda pasuksok a kagiddan ti panangited dagitoy a pribilehiyo ken tulagan.

Iti napalabas a 26 tawen, adda 3,705 FLA nga inaprubaran ti gubyrerno para iti 64,530 ektarya. Adda pay 2,784 FLA nga agur-uray a maaprubaran.

Babaen ti RA 8550 dagiti addaan FLA ket kangrunaan a maikkan ti baro nga FLA sakbay a maikkan dagiti organisasyon ti mangngalap ken babassit a negosyante. Mabalin nga agtagikua ti saan a nasurok 25 ektarya iti 25 a tawen ken mapaatiddog iti 25 manen a tawen. Limapulo nga ektarya ti maipaabang kadagiti indibidwal ken 250 ektarya kadagiti korporasyon. Malaksid ditoy, makontrol pay dagiti kapitalista ti produksyon ti perlas iti uneg ti 1-10 kilometro a saklaw koma ti pagkalkalapan dagiti nakurapay a mangngalap babaen ti *Pearl Farm Leases* (PFLs).

Dagiti dadakkel a pupukan ket kontrolado ti sumagmamano nga indibidwal. Iti kabuklan a bilang ti pupukan iti pagilian, 94% ket adda iti sabangan (*brackish water*). Agarup 77% ket sanikua ti dadakkel a kumprador-appo't daga, lokal ken ganggannaet a kapitalista.

Ti FLAs ken PFLs ket kontra kadagiti nakurapay a mangngalap ken pabor kadagiti monopolista iti pagkalapan. Mapatalaw dagiti nakurapay a mangngalap kadagiti lugar a pagkalkalapan da. Ti nasaknap ken komersyal (panglako) a panagkalap ket agturong iti napardas a pannakaibus dagiti produkto ti kadanuman. Agresulta pay iti siltasyon, erosyon, ken pannakadadael ti ekosistema. Nakarkaro a mailumlom iti kinarigat dagiti nakurapay a mangngalap a nabayagen nga agkidkiddaw ti pudno a reporma iti daga.

Iti Komersyal a Panagkalap

Ti komersyal a panagkalap ket agusar ti dadakkel a bapor wenno *Commercial Fishing Vessels* (CFVs). Dagitoy ket bapor a nasurok tallo tonelada ti kadagsen kas ti trawler, boli-boli ken basnig. Kadawyan nga addaan dagitoy ti abante a ramit ken teknolohiya isu nga ad-adu ti makalap da.

Rumbeng koma nga iti ruar ti munisipal a pagkalapan (nasurok 15 kilometro manipud igid baybay) ti saklawen dagiti CFVs. Ngem babaen ti RA 8550, mabalin nga agkalap da iti uneg ti 10.1 inggana 15 kilometro manipud igid baybay. Ti kayat na a saoen, iti munisipal a pagkalapan kabaelan da nga ibusen dagiti makalap ken awan mabati para kadagiti nakurapay a mangngalap.

Maysa a panggep ti MTFMDP a pangatuen ti produksyon ti komersyal a panagkalap iti 7% a tinawen ken imodernisa ti CFVs tapno maibatog iti internasyunal nga *standards*. Magun-od kano daytoy babaen ti pinansyal ken teknikal a suporta ti gubyrno. Magustuan unay daytoy dagiti dadakkel a mangngalap, lokal man wenno ganggannaet. Pumarpardas ti panagsayudsod da, umad-adu ti makalap da, ken dumakkel ti ganansya da.

Iti bileg ti RA 8550, maikkan ti insentibo dagiti operator ti CFVs kas ti sumaganad:

- pautang para iti panagaramid, panaggatang wenno panagpadur-as ti barko ken ramit;
- saan a panagbayad kadagiti buwis iti limitado a panawen para iti panagimport ti barko ken ramit a pangkalap;
- pannakakissay ti mabayadan a buwis iti konsumo a krudo para iti panagkalap; ken
- insentibo nga agkalap kadagiti Exclusive Economic Zone (EEZ). Ti EEZ ket lugar nga asideg ken ruar iti teritoryo ti Pilipinas a nairangta kadagiti komersyal a panagkalap.

Dagiti operator ti dadakkel a CFVs ket dagiti imperyalista ken dadakkel a burgesya kumprador. Adda met dagiti babassit a CFVs a tagikua dagiti nailian a burgesya ken petiburgesya.

Iti Munisipal a Panagkalap

Iti RA 8550, mabukel ti *Fisheries and Aquatic Resources Management Councils* (FARMCs). Dagitoy ket buklen kano dagiti lokal a kooperatiba, organisasyon, ken NGO kasilpo iti panagkalap. Ngem iti aktwal, dagitoy ket agserbi kas pangallilaw ken pagdalanagan dagiti manangirurumen a patakaran ti gubyrno.

Babaen ti FARMCs, adda dagiti mangngalap a madutokan kas *deputy fish warden* wenno gwardya iti baybay. Dagitoy ti us-usaren ti AFP, PNP, DENR ken lokal a gubyrno para iti panagtiktik kadagiti mangngalap ken organisasyon a mangitantandudo ti pudno nga interes dagiti nakurapay a mangngalap. Mangpataud laeng daytoy ti riri iti intar da ken mangwara kadagiti organisado a panagtignay ti mangngalap.

Us-usaren ti estado dagiti FARMC para iti rehabilitasyon ti pagkalapan a dinadael dagiti kapitalista iti panagkalap. Mangipatungpal da ti *reforestation* kadagiti bakawan (*mangrove*) ken mangaramid da ti artipisyal a bahura (*reef*) a pagnaedan ken pagitlogan dagiti ikan. Iparit ti FARMC ti panagkalap dagiti nakurapay a mangngalap kadagitoy a lugar bayat a saan pay a napadur-as. Ngem iti panawen a mabalinen a pagkalapan dagitoy, dagiti met laeng kapitalista ti kangrunaan a mangsagrap.

...saan a nakakaskasdaaw nga inaprubaran ti Konggreso ti 1998 Fisheries Code ta dakkel ti interes da ditoy... Kas pangarigan iti Pangasinan ken La Union ket da Jose de Venecia, Jose Aspiras, Vicente Andaya, ken Eric Acuña.

Ti kinaagpayso na, pareho a ti gubyrno ken dagiti dadakkel a ganggannaet ken lokal a kapitalista ti kangrunaan nga akinbasul iti pannakaperdi ti ekosistema gapu iti panagawis ken panangipalubos ti gubyrno kadagiti kapitalista a mangrames ken mangsayudsod iti natural a kinabaknang ti pagilian.

Kas panagpammarang a panangisakit kadagiti nakurapay a mangngalap, ti gubyrno ket mangted ti “*alternative livelihood program*” kas ti panaglaga, panagtaraken, pautang, kdp. Sangkabassit a kasukat laeng dagitoy iti panangagaw ti kabiagan da gapu iti panagmonopolyo dagiti ganggannaet ken komersyal a panagkalap kadagiti pagkalapan.

Liberalisasyon iti Industriya ti Panagkalap

Ti RA 8550 ti linteg a mangipatungpal iti liberalisasyon a programa ti gubyrno iti industriya ti panagkalap. Kayat na a saoen, mas nawaywaya a sumrek ti puonan iti industriya ken negosyo, ken rummuar ti ganansya dagiti imperyalista. Lallalo nga umadu dagiti ganggannaet a kapitalista nga agkalap, agproseso, ken agilako kadagiti teknolohiya, ramit, kasapulan, ken produkto ti panagkalap. Lallalo nga umirut ti kontrol da kadagiti pagkalapan, ramit iti produksyon, ken tagilakuan.

Ti Kasasaad Dagiti Nakurapay a Mangngalap

Nabaknang ti kadanuman ti Pilipinas ngem agtultuloy nga agrigrigat dagiti mangngalap. Iti kastoy a kasasaad, lallalo a maigalut da kadagiti managgundaway a kundisyon ti usura ken panaggundaway dagiti komersyante. Awan pay ti kalap da, naikeddengen daytoy a pagbayad ti utang.

Dagiti nakurapay a mangngalap iti Gulpo ti Lingayen ket makabirok laeng ti P40-66 kada aldaw, segun iti ramit iti produksyon. Bassit-usit laeng daytoy kumpara

iti naikeddeng ti gubyrno idi 1994 a P274.41 kada aldaw a kasapulan tapno agbiag iti disente ti maysa a pamilya.

Gapu ta bassit-usit ti birokan na, saan nga umanay daytoy iti pamilya na para iti kasapulan iti makan, edukasyon, balay, salun-at, ken kawes.

Nasurok 60% ti mangngalap iti komunidad iti igid baybay ti gulpo ket *squatter*. Agarup 28% iti kabuklan a populasyon ti nakagradweyt ti high school ken 61% iti elementarya.

Ti Ramut Ti Panagrigrigat Dagiti Nakurapay a Mangngalap

Ti ramut ti panagrigrigat dagiti nakurapay a mangngalap ket ti panaggundaway dagiti imperyalista nangruna ti US ken Japan, dagiti appo’t daga, kumprador ken burukrata kapitalista. Ti monopolyo a kontrol iti lugar ken rekursu ti panagkalap ket maysa a pangalalaan ti kinabaknang ken bileg ti appo’t daga, ganggannaet ken lokal a kapitalista. Dagiti sanikua da a nalalawa a pupokan, panagabang kadagiti danaw ken baybay ket lallalo a mangpasaknap ti kontrol da iti intero a proseso ti produksyon iti panagkalap.

Malaksid iti kontrol dagiti agturturay a dasig iti kadanuman, agtultuloy a magunggundawayan dagiti mangngalap babaen iti nakanginngina a ramit ken kasapulan iti panagkalap, usura, nakababbaba a presyo dagiti produkto ti kadanuman, kdp.

Nakarkaro a maidaddadanes ken magunggundawayan dagiti nakurapay a mangngalap gapu iti panagbaybay-a ken panangilupit-lupit pay ketdi ti gubyrno. Adu dagiti kontra-mangngalap a linteg, programa, ken patakaran, kinakurang wenno kinaawan ti suporta a pangkabiagan ken serbisyo a panggimong, agtultuloy a panagranggas ken militarisasyon.

Isu a saan a nakakaskasdaaw nga inaprubaran ti Konggreso ti 1998 Fisheries Code ta dakkel ti interes

da ditoy. Tallopulo a Konggresista ken maysa a Senador ket addaan dakkel a negosyo iti panagkalap. Adu pay a bilang ti lokal a pulitiko ket addaan dakkel a kontrol iti industriya ti panagkalap. Kas pangarigan iti Pangasinan ken La Union ket da Jose de Venecia, Jose Aspiras, Vicente Andaya, ken Eric Acuña.

Dangadang dagiti Mangngalap

Adu a mangngalap ken dagiti organisasyon da ti sumupsupyat iti RA 8550. Gapu ta daytoy a linteg ket mangted peggad iti pangkabiagan da babaen iti panangipalubos iti CFVs a sumrek iti sakop ti munisipal a pagkalapan.

“Sakbay pay a naaprubaran daytoy a linteg, impakita tayon ti panagsupyat. Saan a mabaliwan daytoy a takder, nakarkaro pay itatta ta nagbalinen a linteg. Napingpinget tayo ngarud a labanan tapno salakniban ti kalintegan tayo a nakurapay a mangngalap. Awan ti pangnamnamaan no di ti nagkaykaysa a bileg tayo. Nasken a papigsaen ken pabilegen pay ti organisasyon tayo tapno mairupir dagiti kalintegan ken magun-od ti pudno a demokrasya.” Daytoy ti kinuna ti maysa a lider ti mangngalap.

Nupay problema ti panagserrek ti CFVs iti munisipal a pagkalapan, ti dakdakkell ken kangrunaan a problema dagiti nakurapay a mangngalap ket ti panagraut ti dadakkell nga internasyunal (US, Hapon, Taiwanese) CFVs iti teritoryo ti Pilipinas. Ti monopolyo da kadagiti adalem a baybay ti Pilipinas ti mangidurduron iti lokal a CFVs a sumrek ken makilubbon iti munisipal a pagkalapan ken agawan dagiti nakurapay ken babassit a mangngalap.

Masapul a mangiwayat dagiti nakurapay ken babassit a mangngalap ti pannakidangadang da kadagiti dadakkell a dayo ken lokal a kapitalista iti panagkalap. Mairaman kadagitoy dagiti operator dagiti internasyunal ken lokal a CFVs, dagiti operator ti dakkel a pupukan, dakkel a kumprador, usurero kdpay a mananggundaway kadagiti mangngalap ken mangmangged iti panagkalap. Dagiti mangmangged ket masapul met a mangiwayat ti laban da kadagiti dadakkell a dayo ken lokal a kapitalista iti panagkalap.

Daytoy a panaglaban...ket masapul a mainaig iti armado a DRU nga iwaywayat ti NPA ken rebolusyonaryo a mannalon iti kaaw-awayan.

Ti kangrunaan a target ti panaglaban ket ti panagraut iti teritoryo ti Pilipinas dagiti dadakkell a ganggannaet a CFVs bayat a rumbeng met a supyaten ti panagraut ti lokal a CFVs iti munisipal a pagkalapan. Ti pannakilaban kadakuada ket batay iti dasig dagiti operator ti CFVs.

Daytoy a panaglaban dagiti nakurapay ken babassit a mangngalap ken mangmangged iti panagkalap ket masapul a mainaig iti armado a demokratiko a rebolusyon ti umili nga iwaywayat ti NPA ken rebolusyonaryo a mannalon iti kaaw-awayan.

Ti sentral a linaon ti demokratiko a rebolusyon ti umili ket ti agraryo a rebolusyon mairaman ti reporma iti panagkalap, a mangwayawaya kadagiti mannalon ken mangngalap manipud iti imperyalista, pyudal ken malapyudal a panaggundaway ken panangidadanes. Babaen ditoy, maparmek ti panagagaw dagiti dadakkell a ganggannaet ken lokal a kapitalista ken ti monopolyo a kontrol da iti panagkalap; mapunas ti panaggundaway dagiti imperyalista ken komersyante kadagiti ramit ken tagilakuan; ken maisardeng ti usura.

Nayon a paset ti agraryo a rebolusyon ti panagpasaknap ti kooperasyon dagiti mangngalap, panangipangato iti produksyon, panangipangato ti sweldo, ken panagpasayaat iti kundisyon ti biag dagiti mangngalap.

Babaen laeng iti armado a rebolusyon nga interamente a maparmek ti nasaknap a kontrol iti ekonomya dagiti imperyalista, appo't daga, ken kumprador burgesya, kabilang ti monopolyo a kontrol da iti panagkalap. Pannakilaok ken panagsuporta dagiti mangngalap iti armado a dangadang, indibidwal a panagsampa da iti NPA (malaksid iti pannakilaok da iti *land forces* ti NPA gapu ta mannalon da met ken agnanaed iti daga), naisangsangayan met ti panagbukel ti *sea forces* ti NPA manipud kadakuada gapu iti kabaelan ken kasanayan da iti baybay. ★

Di Agkupas A Kinasalukag

Interbyu Kenni Ka Danny

Ni Ka Danny ket maysa nga NPA a naggapu iti dasig a mangmangged. Agtawen ti 50, ken saan a nagas-asawa. Iyang-angaw na a ti asawa na ket rebolusyon. Ngem no kas pangarigan adda masabat na ket mabalin pay kano. Kas dati a mangmangged iti konstruksyon, napadasan na a nagtrabaho iti nadumaduma a lugar. Idi 1974, nagrugi isuna a nagtignay idiay probinsya ti Rizal sakbay a nag-NPA idi 1975. Napadasan na nga agtignay iti nadumaduma a probinsya ti Kordilyera, isu a nabaknang ti kapadasan na. Na-interbyu ti Dangadang isuna idi Agosto 1998.

Dangadang: Mano't tawen mo idi simmampa ka iti NPA?

Ka Danny:

Agtawenak ti 28 idi nagdesisyonak a mapan iti kaaw-awayan tapno sumampa iti NPA ken direkta a makilaok iti panangiyabante ti armado a dangadang.

Dangadang: Apay a nag-NPA ka?

Ka Danny:

Gapu ta kasapulan nga iyun-una ti dawat ken kasapulan ti rebolusyon iti agdama a tukad ti gubat ti umili. Mamatiak a ti armado a dangadang ket isu ti kangrunaan a porma ti dangadang tapno magun-od ti pudno a nailian a wayawaya ti umili a Pilipino. Iti panagsampa ken panagtalinaed ko iti NPA, dakkel ti naitulong partikular ti kapadasak iti rigat ti dasig a naggapuak - ti kontradiksyon wenno risiris iti dasig ken iti relasyon iti produksyon. Kas dati a mangmangged iti konstruksyon, napadasak ti rigat ti magundawayan. Pannakagundaway iti pigsa't tegged, panangirurumen ti kapitalista, nakababbaba a sweldo. Gapu amin daytoy iti bulok a sistema iti gimong. Naammuak a mabaliwan laeng daytoy babaen ti naranggas a panangparmek iti agturturay a sistema.

Agpayso nga adda panagduaduak idi damo no mabaelak ngata nga agtignay iti aw-away. Ngem pinetpetak a kasapulan ti regget ken tured. Kasapulan ti kinasagana a sanguen ti masabat a rigat ken sakripisyo a dawat ti kasasaad iti kaaw-awayan. Idi damo, dakkel ti panag-adyas ti bagí iti kasasaad ti kaaw-awayan, iti panagtignay ditoy. Kasta met iti kinasagana a panawan ti dimmakkelak a lugar ken nairuaman a biag iti syudad. Siyempre, dagiti mapangngeddeng a banag iti panagsampak ket ti kamulatan iti rebolusyonaryo a dangadang, ti kinasagana a padasen ti narigrigat a kasasaad, ken panangiyun-una iti kangrunaan a porma ti dangadang a maiwaywayat iti kaaw-awayan - ti armado a dangadang.

Dangadang: Iti kapadasam, anya dagiti karirigatan a pannubok iti pakinakem mo nga agpursigi?

Ka Danny:

Kadagiti lumablaban ken mangitantandudo iti interes ti masa a maad-adipen, kadawyan a masabat ti nadumaduma a rigat. No kanyak mismo, napadasak ti matiliw ti kabusor ken matortyur iti pisikal ken panunot (*psychological torture*). Napadasak met ti napalalo a

"Ti masa nga anak ling-et ti agserserbi nga inspirasyon a mangpatpatibker kanyak tapno agpursigi, iti gabay ti MLKMZ ken ti Partido."

rigat bunga dagiti operasyon ken atake ti kabusor iti kaaw-awayan. Ngem dagitoy ket saan a nanggunggon iti kinapursigidok no di ket nangpatibker pay kanyak. Dagitoy ket ibilbilang ko a normal a paset ti panagrebolusyon.

Ti adda nadagsen a tama na kanyak ket ti napasamak a panagkamali iti linya - a datayo ti mismo a nakaaramid. Dagitoy a kamali ket nagresulta iti panagkapsut ti tignayan. Naawan dagiti organisasyon ti masa, adu dagiti kakadwa a nagtugaw. Daytoy ti makunak a nadagsen a pannubok iti pakinakem ko no sadino ket kasapulan nga agpursisyon ka iti napasamak a banggaan ti dua nga agsupadi a linya. Idi ngamin tiempo ti disoryentasyon, impakat ko ti amin a kabaalak nga ipatungpal dagiti trabaho gapu ta impagarup ko nga husto ti ar-aramidek.

Narimbawak daytoy babaen iti panagbukel ti husto a panirigan ken panagamiris iti napasamak a panagkamali. Panagbukel ti husto nga aktitud iti panangsango kadagiti kamali. Ken iti panagilinteg segun kadagiti batayan a prinsipyo. Ti aktitud ko ditoy, no nagpinget tayo idi tiempo ti disoryentasyon, nakarkaro a kasapulan nga agpinget tayo itatta nga iyab-abante tayo ti tignayan ti panagilinteg. Tapno mapapigsa manen ti rebolusyonaryo a tignayan.

Dangadang: Iti kinabayag mo iti rebolusyon, nagadu ti nasabsabat mo a rigat ken sakripisyo. Sadino't paggapgapuan ti pigsam ken determinasyon nga agpursigi iti rebolusyon?

Ka Danny:

Ti masa nga anak ling-et ti agserserbi nga inspirasyon a mangpatpatibker kanyak tapno agpursigi, iti gabay ti MLKMZ ken ti Partido. Nabayagen a tarigagay ti masa a Pilipino, aglalo dagiti annak ling-et, a mapunas ti kinarigat a

sagsagrapen da. Ti pannakilaok ken panagsuporta dagiti mannalon iti gubat ken panangitandudo da iti NPA. Dagitoy ti mangit-ited ti nayon a tibker kanyak tapno agtultuloy a lumaban.

Iti tiempo ti rigat ken pannubok, laglagipen ken agsanggir tayo latta iti masa.

Saan met a nagbaliw ti marigrigat a kasasaad ti umili a Pilipino. Agtultuloy a makita tayo a kumarkaro ti panangidadanes ken pananggundaway dagiti imperyalista, kumprador burgesya, ken appo't daga. Namin-ano a nag-eleksyon ken nagsukat-sukat ti agturturay a rehimen ngem isu latta a bulok ti sistema, ken kumarkaro pay ketdi. Ad-adda a kasapulan nga itultuloy tayo ti agrebolusyon.

Dangadang: Anya ngay ti kadawyan wenno inaldaw nga ar-aramiden ti NPA?

Ka Danny:

Ti kadawyan nga ar-aramiden ti NPA ket nairut a sumilpo kadagiti masa tapno agpamulat, agorganisa, ken mangpatignay kanyada. Kagiddan daytoy, tumulong iti trabaho iti balay kas ti panagbayo ken panagkayo, produksyon kas iti panagtalon. Tumulong kami iti panangagas iti nadumaduma a sakit. Adalen mi ti kasasaad ti umili. Tumulong kami a mangrisut kadagiti problema a sangsanguen da iti inaldaw a taray ti biag. Katulongan da ti Hukbo iti panagsolbar kadagiti kontradiskyon iti intar da. Adda met ti panawen ti Hukbo para iti bukod na a panagkonsolida - innadal, nadumaduma a miting, treyning para iti panangpaduras ti kabaalan, kdpay.

Dangadang: Iti agdama, anya dagiti masabsabat mo a personal a limitasyon ken kasanom a rimrimbawan dagitoy?

Ka Danny:

Lumaklakayak metten. Marikriknak a sumakit ken agbatted (*cramps*) ti sakak aglalo no atitiddog a pinnagna. Siyempre, adda epekto daytoy iti panaggaraw. Tapno saan a makalapped daytoy, kasapulan a kanayon nga ag-exercise tapno “umubing” dagiti nalakay a piyesa ti bagí!

Dangadang: Anya dagiti trabaho, kasasaad, wenno kapadasan iti NPA a mangparparagsak wenno mangpabang-ar kanyam?

Ka Danny:

Ti panagbukel ti nairut a panagkaykaysa ti yunit. Ti panagbukel ti nairut a silpo ti NPA ken masa nga agturong iti panagabante dagiti rebolusyonaryo a trabaho. Dagitoy ti mangparagsak kanyak. Ditoy ngamin a makita ti nairut a panagtitinnulong tapno marimbawan ti rigat, ken kolektibo a panagrisut kadagiti masabsabat a problema. Sibibiag ti panagkakadwa uray no nagduduma ti lugar wenno dasig a naggapuan.

Dangadang: Namnamaem kadi a makita ti aldaw ti balligi?

Ka Danny:

Sino met ti saan a mangayat a makita ti aldaw ti balligi ti nailian-demokratiko a rebolusyon? Sigurado nga agballigi ti rebolusyon ngem saan tayo a maibaga ti eksakto a petsa. Sigurado met a matayak to, ngem saan ko ammo no kaano. Napateg ti papel ti tunggal maysa iti kabuklan a tignayan. Ti importante ket napinget nga agtignay ken ited tayo ti amin a kabaelan iti panangiyabante ti balligi ti rebolusyon, uray no saan tayo madanun, gapu ta ti balligi ket isagot tayo a rebolusyonaryo kadagiti umili a pagserserbian.

Dangadang: Anya ti kayat mo nga ipadanon kadagiti kabataan itatta?

Ka Danny:

Kayat ko nga ipakaammo kanyada nga ay-ayaten ken nairut a sumuporta da iti soldados ti umili babaen ti pannakilaok iti gubat ti umili ken panagsampa iti NPA. Iti agdama a tukad ti gubat, kasapulan la unay dagiti kabataan nga agtignay kadagiti sona a gerilya. Dakayo a kabataan ti saan a maatianan nga ubbog dagiti mannakigubat ti NPA. Kasapulan ti hukbo ti iggem yo a pigsa ken kinaregta para iti lallalo a panagabante ti gubat. ★

DANGADANG

Ti *Dangadang* ket rebolusyonaryo a dyaryo tayo a rummuar kada tallo a bulan iti tarabay ti *Partido Komunista ti Pilipinas* (PKP). Dawaten mi nga ipatulod yo dagiti damdamag, komentaryo, kanta, iskit, daniw, drowing, kdpy a kayat yo a maipablaak. Kasta met a silulukat kami kadagiti dillaw, obserbasyon, ken singasing yo maipanggep kadagiti naisurat ditoy *Dangadang*.

Pagtitinnulongan tayo a padur-asen ti rebolusyonaryo a dyaryo tayo.

Ti dua a piso a presyo ti *Dangadang* ket bassit a boluntaryo a donasyon tapno masuportaran ti agtultuloy a panagruar ti dyaryo tayo.

HILDA: Rebolusyonaryo a Mangmangged

ni Ka Paolo del Mundo

Duapulo a tawenen nga agtrabtrabaho ni Hilda Robles iti nadumaduma a pabrika. Iti daytoy a kinabayag, saan pay laeng a dumurdur-as ti pagbiagan na. Kasapulan na latta a binnaten ti suweldo na kadagiti inaldaw a gastos. Awan pay laeng ti bukod na a pagnaedan. Ken saan latta a natalged ti trabaho na. Ngem dagitoy a kapadasan na ti mismo a nangpanday kanyana tapno agbalin a natibker a rebolusyonaryo.

“Gapu kadagiti makitkitak a kasasaad ti pagilian, nabayagen a nakadesisyonak a lumaban tapno salakniban dagiti kalintegan ti padak a mangmangged ken ti dadduma pay a magunggundawayan a dasig.” Innayon na pay, *“Nakadesisyonakon nga agbalin a paset ti rebolusyonaryo a tignayan a mangbaliw iti bulok a sistema ken mangibangon ti gimong no sadino nga awanen ti magunggundawayan ken manang-gundaway!”*

Pannakamulat ken Panagtignay

Ni Hilda, agtawen ti 39, ket anak ti baknang a mannalon iti maysa a probinsya ti Amianan a Luzon. Nakaleppas isuna iti haykul iti probinsya da ken nagadal iti kolehiyo idia y Manila. Ngem sakbay a nalpas ti kurso na ket nagproblema ti pamilya na. Isu a napilitan a nagsardeng iti iskwela ken simrek kas maysa a despatsadora (*salesgirl*).

Inkarkarigatan na a suporta an ti bukod na a bagí, ket nasabat na a dagus dagiti tuok a sagsagrapien dagiti

mangmangged iti ima dagiti kapitalista. *“Saanak a maswelduan ti husto. Agtrabtrabahuak uray no tiempo koma ti bakasyon ngem di da met ited ti doble a suweldo kas nailanad iti linteg.”* Inlawlawag na nga idi 1979, a nagrugian na nga agtrabaho, ti binulan a sweldo ket rumbeng koma a P1,200 inggana P1,300 ngem ti maawawat na laeng ket P800. Ti balanse kano ket mapan iti ahensya dagiti *sales girl*.

Kalpasan ti maysa a tawen, simrek isuna kas sastre iti maysa a pabrika idia y Cavite. Ditoy a damo a nakimiembro isuna iti maysa nga unyon. Kas panangbigbig iti potensyal na nga agidaulo, nagbalin a *shop steward* isuna, pannakabagí dagiti mangmangged iti maysa a paset wenno departamento ti pabrika.

“Kasla nagpargas dagiti pasamak. Simmaruno ket immatendarak kadagiti innadal nga inwayat ti unyon, maipanggep kadagiti kalintegan ti mangmangged, ken kasano nga ilaban dagitoy a kalintegan. Kasla kami nga UG (underground) idi gapu ta idi ket martial law pay laeng. Kasapulan a naannad ken medyo nalimed ti panagtignay ti unyon.”

***“Saanak a maswelduan ti husto.
Agtrabtrabahuak uray no tiempo koma
ti bakasyon ngem di da met ited
ti doble a suweldo
kas nailanad iti linteg.”***

Kas miembro ti unyon, nakilaok isuna kadagiti mobilisasyon. Maysa a di na malipatan a panagtignay ket ti Welgang Bayan a naiwayat idi 1983 idiy Bataan. Dimmanon iti 6,000 dagiti nagmartsa manipud iti Mariveles inggana Balanga, idi natan-awan da ti maysa a grupo ti NPA a nangitayag iti gemgem da ken nagpukkaw, *“Agbiag ti dasig a mangmangged!”*

Iti simmaruno a tawen, napadasan na ti reaksyunaryo a ranggas dagiti agturturay a dasig. Nakita na ti naulpit a panangburak ti pasista a militar kadagiti *picket line* dagiti agwelwelga a mangmangged. Nasaksian na ti panagpang-ur, panagbugbog, ken panagpaltog ti militar kadagiti kakadwa na, tapno masakniban ti interes dagiti kapitalista nga akinkukua iti pabrika.

“Kadagitoy a panawen a naun-uneg a namulatak iti kasasaad ti gimong. Iti panaggundaway ken panangidadanes ti agturturay a dasig ken iti panaggandat dagiti rebolusyonaryo a pwera a pameken dagiti kabusor.”

Pannakapugsat ti Silpo, Panagbangan Manen

Saan a tuluy-tuloy ti panagtignay ni Hilda. Nabuwag ti bugas ti unyon iti pabrika ken napugsat ti silpo ni Hilda iti rebolusyonaryo a tignayan. *“Idi naawan dagiti organisador ti unyon gapu iti naranggas a panangliplipit ti kapitalista, simmardengen dagiti*

panagadal mi, simmardeng met dagiti panagtignay ti unyon.”

Ni Hilda ket nag-alis-alis ti nagtrabahuan inggana idi 1986 ket nakastrek iti maysa a pabrika idiy Baguio. Ditoy a nasilpuan manen isuna, ngem saan a nagbayag ket napugsat manen ti silpo na.

Ti nakaro a pannakagundaway da kas mangmangged ti agtultuloy a nangiduron kanyana a lumaban ken agtignay para iti kalintegan da. Mano nga ulit a nakilaok isuna kadagiti ispontanyo nga aksyon masa tapno ilaban ti kalintegan da ken tapno mapasayaat, uray man bassit, ti kasasaad da. Limmaban da tapno mabigbig ti kalintegan da nga ag-union. Prinotestaan da ti panangipilit ti kapitalista nga agtrabaho da iti pabrika a marmargaay gapu iti ginggined. Sinupyat da ti inkapilitan a panagikkat iti kakadwa da iti trabaho.

“Iti sango dagitoy a kapadasan mi iti nagsasaruno a labanan, makita mi a kasapulan ti natibker a pangngeddeng ken nasimpa a pamuspusan iti panagbukel ti unyon.” Idi 1994, iti tulong dagiti kakadwa nga organisador ket nangbukel da ti limed a grupo iti uneg ti pabrika nga agserbi a bin-i ti rebolusyonaryo a panagunyon da.

“Kasapulan a rebolusyonaryo nga unyon ti ibangan uray pay ibangbangan mi ti naparang nga unyon ken naan-annad a panagsagana iti maaramid ton a naparang ken sapasap a panagbukel ti trade union. Saan a rumbeng nga agpatingga laeng ti dangadang mi kadagiti pang-ekonomya a kiddaw uray pay kasapulan nga ilaban daytoy. Dagiti taktikal ken ligal a pang-ekonomya a dangadang dagiti mangmangged ket rumbeng a dumanon iti panagrebbek iti managgundaway a sistema babaen ti rebolusyonaryo a dangadang,” inlawag ni Hilda.

Iti agdama, ti limed a grupo da ket agor-organisa iti uneg ti pabrika ken agiyar-aramid ti pareho a pang-unyon

***“Dagiti taktikal ken ligal a pang-ekonomya a dangadang dagiti mangmangged
ket rumbeng a dumanon iti panagrebbek
iti managgundaway a sistema babaen ti rebolusyonaryo a dangadang.”***

ken pampulitika nga innadal. Agmitmiting da tapno maplano ti sumaruno nga addang da ken tapno matasa dagiti naipatungpal a trabaho. *“Kasapulan nga agadal kami kasilpo iti rebolusyonaryo a teorya ken dagiti praktikal ken taktikal nga isyu ken panaggaraw; no saan ket kasla kami agkarkaradap iti sipngget iti panagtignay.”* Malaksid ditoy, kinuna na, *“Isagsagana mi dagiti kakadwa mi para kadagiti naimpanawen a panagpatignay tapno magun-od ti sumagmamano a pang-ekonomya a kiddaw ken babaen kadagitoy, makita dagiti masa a mangmangged ti kabaelan ti organisado a bileg.”*

Perspektiba iti Panagtignay

Dua a tawenen a tuloy-tuloy ti panagtignay ni Hilda no sadinno nga aglalaok ti rebolusyonaryo ken pang-union nga aramid. *“Iti proseso ti panaglaban para iti kalintegan ken pagsayaatan dagiti mangmangged ken dadduma pay a magunggundawayan a dasig, awanen ti makitak a sabali a solusyon no di ti panag-rebolusyon.”* Innayon na pay, *“Kayat ko nga idaton ti amin a pigs a ken kabaalak para iti interes ti masa a Pilipino.”*

Nakaro latta ti kinarigat ken pannakagundaway a sagsagrapen ni Hilda kadagiti kapitalista. Saan latta nga

“...awanen ti makitak a sabali a solusyon no di ti panagrebolusyon.”
Innayon na pay, “Kayat ko nga idaton ti amin a pigs a ken kabaalak para iti interes ti masa a Pilipino.”

umanay ti sweldo na, awan pay ti bukod na a pagtaengan, ken saan latta a natalged ti trabaho na iti pabrika. Napateg ken adu pay ti masapul nga isimpa ken ilaban iti tay-ak ti unyonismo. Ngem ngimmaton ti tukad ti perspektiba na.

“Kayat kon a sumampa iti Hukbo ti Umili! Isuda ti pudno nga mangsalsalaknib ti interes ti batayan a masa!” Kadagiti sumaruno a panawen ket namnamaen na a maidispo isuna iti aw-away tapno idiaay nga agtignay. Adda metten dagiti nayon nga aktibista a mangituloy ti trabaho kadagiti pabrika a pagtigtignayan na. No dumteng ti panawen, sipupuso isuna a sumampa iti NPA. *“Isagsaganak metten ti pamilyak iti kastoy a desisyon ko.”*

“Saan a bale,” panangleppas ni Hilda, *“Naka-programa met amin dagita!”* ★

54th ken 48th IB, BINIRA TI NPA

Maysa a tenyente ken maysa pay a soldado ti 54th IB ti natay iti panag-isnayp nga insayangkat dagiti NPA idiaiy sityo Facanan, barangay Mainit, Bontoc, Mountain Province idi Agosto 1998.

Maysa a platun ti Charlie coy ti 54th IB a nagoperasyon manipud Mainit, Bontoc idi tinambangan ti kakadwa. Dagus a natay da 2nd Lt Pericles Tirasol ken Corporal Arsenio Mellanio. Nasugatan ti maysa pay ngem natuluyan a natay. Awan ti natay wenno nasugatan kadagiti kakadwa nga NPA.

Iti maysa met a labanan, dua a soldado ti 48th IB ti nasugatan idiaiy sityo Angod, barangay Poswoy,

Balbalan, Kalinga. Idadauluan ni 2nd Lt Joseph Dator ti bunggoy na nga agsubli iti kampo da manipud iti operasyon da iti lugar idi binira ti kakadwa. Dagiti nasugatan a kabusor ket da Corporal Leonardo Julian ken Private First Class Edmundo Horrilliano. ★

Umili ti Bontoc, Sumupyat iti Minas

Agtultuloy ti nabara a panagsupyat dagiti umili ti barangay Mainit, Guinaang, Maligcong, ken Dallic idiaiy Bontoc, Mountain Province kontra kadagiti minas nga agpanggep a mangserrek iti lugar da. Naammuan dagiti umili nga adda manen aplikasyon ti *Lepanto Consolidated Mining Company* (LCMC) ken ti *Mainit Resource International, Inc.* a mangsakop iti 3,923 ektarya kadagitoy a baryo.

Nagpetisyon dagiti umili, agraman dagiti lokal nga opisyal ti guberno. Iti petisyon, inlawag ti umili dagiti batayan ti panagsupyat da: saan da a kayat a marugitan wenno matianan dagiti karayan ken waig a paggapuan ti irigasyon ken mainum; saan da kayat a makalbo dagiti bakir; ken saan da pulos itulok a mapatalaw da kadagiti tawid da a daga.

Bimmara ti protesta ti umili idi naipablaak iti dyaryo ti aplikasyon ti Lepanto para iti *Mineral Production Sharing Agreement* (MPSA) ken naimapa dagiti apektado a luglugar. Ti Lepanto ket kukua dagiti kumprador burgesya (Yap ken Fernandez), ken imperyalista (British ken CRA ti Australia).

Iti tengnga ti pumigpiga a panagsupyat ti umili ti Mainit, Maligcong ken Guinaang iti panagserrek ti LCMC iti luglugar da, inaprubaran ti DENR ti MPSA idi umuna a lawas ti Setyembre 1998. Kuna ni Neoman dela Cruz, hepe ti *Mines & Geosciences Bureau* ti DENR, “Mabalin nga ag-explore ti LCMC ti balitok, gambang, kdpy iti Barangay Mainit, Maligcong ken Guinaang iti Bontoc.”

Nakadeploy ti maysa a coy ti 54th IB a nagkampo idiaiy Guinaang. Kadawyan a dagitoy a soldados ti mangis-eskort iti maysa a ganggannaet a konsultant ti minas nga agpaspasyar iti tallo a baryo.

Manipud pay idi tiempo ti Espanyol ken Amerikano, siguden a lumaban dagiti umili ti Bontoc kontra kadagiti mannakop a ganggannaet. Nakabaelan da a salakniban ti daga da.

Ngem kadagitoy a panawen, gapu iti bileg ti imperyalista ken agturturay a dasdasig, saan nga umanay ti nasina-sina a panaglaban tapno masalakniban ti daga. Kasapulan nga isilpo dagiti dangadang ti umili iti nailian-demokratiko a rebolusyon. ★

Mangnganup, Minaltrato ti AFP

Uppat a mangnganup a taga-Bangilo, Malibcong, Abra, ti tinengngel ken minaltrato ti maysa a coy ti 45th ken 48th IB PA idi Nobyembre 10-17, 1997. Napasamak daytoy idiaiy Kumyaas, maysa a bakir iti baet ti Kalinga ken Abra.

Dagiti uppatt a mangnganup ket da Ismael Gayban, Donato Bucayó, Rufino Bucayó, ken Danny Bucayó. Agkabsat ni Donato ken Rufino. Agama met ni Donato ken Danny. Adda awit da a dua a baksyat ken maysa nga airgun.

Adda da iti kalapaw idi bigla a simmangpet dagiti Army nga indissaag ti helikopter. Nakita ken kinumpiska ti Army dagiti armas ti masa. Pinagsuspetsaan da ti masa nga NPA isu a tinengngel da.

Bayat a nagkampo dagiti Army, pinagbalin da a babaunen dagiti masa. Minandaran da dagitoy nga mangala ti masida kas ti igat, lames, pait ti uway, kdpay. Nagtultuloy ti imbestigasyon ken panangbutbuteng kadakuada. Pinagkali da isuda tapno biruken kano dagiti arsenal ti armas dagiti NPA.

Idi maudi nga aldaw, ti impakali da kadagiti uppatt a masa ket kasla tanem ti porma na. “Daytoyen ti gibus tayo,” kuna da iti nakem da. Naimbag laengen ta simmangpet ti maysa pay a grupo ti mangnganup ket kapilitan nga imbulos dagiti pasista a militar dagiti uppatt a masa a kimmusyaw gapu iti bisin ken buteng.

Gapu ta inikkat dagiti dadduma a soldados ti *namecloth* da, maysa laeng ti matandaanan dagiti masa a nagan ti kabusor - ni Lt. Samara ti 45th IB.

Idi umatrasen dagiti kabusor, sinuyod da pay ti dadduma a paset ti bantay ken bakir barbareng no adda mabirokan da a kampo wenno arsenal ti NPA. Ngem awan met pulos ti nabirokan da nga arsenal wenno gerilya nga NPA. ★

Tangke ti Danum Tinakkian ti 56th IB

Tinakkian dagiti tropa ti 56th IB PA ti tangke ti danum nga in-inumen ti umili ti barangay Umnap, Bangilo, Malibcong, Abra.

Daytoy ket napasamak idi Marso 1997. Apagpanaw dagiti Army a nagdetatsment iti ngato ti balbalay idi masdaaw dagiti taga Umnap gapu iti napalalo a kinabangsit ti danum a rummuar manipud iti gripo da. Dagus nga indauluan dagiti opisyaales ti panang-tsek-ap iti linya ti danum. Sinukimat da amin inggana idiaiy ubbog a puon ti danum ngem awan met mabirokan da a nabuyok a banag.

Napanunot ti maysa nga ina a lukatan ti tangke (*main tank*) nga adda iti turod asideg iti detatsment. Agpayso, ta iti uneg daytoy ket adda tumtumpaw a nabalkot iti plastic. Sinukit da daytoy ket takki gayam ti karga na!

Ti tangke ket sigud nga inus-usar dagiti Army a pagsakduan. Ngem idi pumanaw dan, pinisukan da gayam ti takki.

Napalalo a pungtot ti rikna dagiti umili. Para kadagiti tribu, napalalo nga insulto kadagiti nainsigudan nga ugali ti kasta a pasamak. Idi pumanaw dagiti militar, takki da metten ti impainom da iti umili. Takki da ti pinangsubad da iti libre a lote a nagkampoon da, takki ti pinangsubalit da kadagiti nateng ken mulmula a tinaktakaw da.

Ditoy manen a mapaneknekan ti kinaayup dagiti pasista a militar. Uray no agpammarang da a nasingpet ken makatao, di da pulos maala ti talek ken suporta ti umili gapu iti lumpen a galad da. ★

Ulbod a Surat ti 45th IB, Kinatawaan Ti NPA-Kalinga

Kinatawaan ti NPA-Kalinga ti gandat ti 45th IB a mademoralisa ken pasukuen dagiti NPA ditoy a probinsya.

Nangiwaras ti 45th IB ti pablaak a naisurat iti Ingles idi Hunyo 13, tapno pasukuen dagiti NPA iti Kalinga. Malaksid kadagiti kamali a datos ken kinaulbod, kamakamali pay ti Ingles ti 45th IB!

Kinuna ti surat a *“though there are still tint of dirty politics, it is comperability far fair and peaceful than any other election from the past.”* (Daytoy ti pataros ti kamali nga Ingles ti 45th IB: *“uray no adda pay laeng mantsa ti narugit a pulitika, no maikompara ket mas patas ken natalna daytoy nga eleksyon ngem ti anyaman nga eleksyon iti napalabas.”*)

Ti sungbat ti NPA-Kalinga: ti napalabas nga eleksyon ket saan a natalna ken demokratiko. Kontes dagiti agturturay a dasig - nagastos, nadara, pangallilaw. Uray dagiti warlord nga addaan kaso ti korapsyon ken panagabusos, kas kada Wacnang ken Belac, ket nangabak kas Congressman ken Governor iti napalabas nga eleksyon.

Kinuna pay ti 45th IB a naikkan ti tsansa ti “National Democratic Front Party” iti napalabas nga eleksyon.

Sungbat ti NPA: *“Awan ti makunkuna a National Democratic Front Party. Ti kayat a saoen ti NDFP ket National Democratic Front of the Philippines!”* Ken saan daytoy a nakipartisipar idi napalabas nga eleksyon.

Insurat pay ti 45th IB a saanen a kasapulan ti armado a rebolusyon, ken mabalin a marisut ti risiris babaen iti negosasyon. Sungbat ti NPA-Kalinga, *“Natibker nga itaktakderan ti CPP-NPA-NDF a ti armado a rebolusyon ti solusyon iti agdama a problema ti pagilian. Saan nga eleksyon, saan a panagsuko. Agtultuloy a lumaban ti rebolusyonaryo nga umili inggana nga adda pananggundaway ken panangirurumen!”*

Nangilista pay ti NPA-Kalinga ti adu a batayan para iti agtultuloy a panagrebolusyon kas ti panagsuwek ti balor ti piso, panagngina ti amin a magatang, panagdakkel ti utang ti pagilian, panangagaw ti nagtaudan a daga gapu kadagiti dam ken minas, kdp.

Iti agdama, ti Kalinga ket agtultuloy a natatek kadagiti kampo ken detatsment ti militar ken pulis, ken agtultuloy ti pananglabing da kadagiti kalintegan ti tao. ★

DAMDAMAG NASYUNAL

Pammadayaw Ken Selebrasyon iti Maika-25 Anibersaryo ti NDF

Sinelebrar dagiti kakadwa ken kaalyado ti maika-25 anibersaryo ti *National Democratic Front* (NDF) kadagiti sona a gerilya, urban, ken uray idia abrod idi Abril 24, 1998. Iti nadumaduma a lugar ken wagas, pinadayawan dagiti selebrasyon ti rinibu a martir nga awan-duadua a nangidaton ti biag da para iti panagabante ti nailian-demokratiko a rebolusyon.

Nagbalin met nga okasyon daytoy tapno ipakita dagiti agkakaalyado nga organisasyon ti NDF ti

kinapinget da nga iyabante ti rebolusyon inggana nga agballigi.

Naragsak ti selebrasyon idia Quezon City nga inatendaran ti 200 a naimbita a bisita. Indauloan da Ka Luis Jalandoni ken Ka Coni Ledesma, kameng ti NDF Internasyunal, ti programa a naiyaramid iti uneg ti Unibersidad ti Pilipinas. Maibilang kadagiti immatendar ket naggapu iti embahada ti Libya, Cuba, ken Iraq; kameng ti *negotiating panel* ti gubyrno, titser ken intelektwal. Sakbay daytoy, adda pay programa nga

inatendaran ti nasurok 500 aktibista a kabataan no sadino ket nagsao da Jalandoni, Sotero Llamas (*consultant* ti NDF), Satur Ocampo, kdpv.

Idiay abrod, adda met selebrasyon idiay Utrecht, The Netherlands; Brussels, Belgium; ken Toronto, Montreal, ken Vancouver, Canada. Iti selebrasyon idiay Utrecht, naibasa ti mensahe ni Armando Liwanag, pangulo ti CPP, “*Dagiti Rekisito ti Rebolusyonaryo a Nagkaykaysa a Prente.*” Inlanad ni Liwanag ti innem a batayan a tarabay iti pannakikaykaysa a prente iti maysa a malakolonyal ken malapyudal a gimong:

1. Ti rebolusyonaryo a nagkaykaysa a prente (RNP) ket mangitantandudo iti naindasigan a panangidaulo ti proletaryado;
2. Ti pundasyon ti RNP ket ti batayan nga alyansa dagiti dasig a mangmangged ken mannalon;
3. No naisiguradon ti batayan nga alyansa, mabalinen a padur-asen ti alyansa dagiti batayan a rebolusyonaryo a pwersa (nakaibilangan dagiti dasig a mangmangged, mannalon, ken petiburgesya);
4. Mabalina a mapalawa ti RNP babaen iti alyansa dagiti positibo wenno patriotiko a pwersa, kabilang dagiti akintengnga a burgesya;
5. Dagiti kontradiksyon iti intar dagiti reaksyunaryo a pwersa (dadakkel a kumprador burgesya ken appo’t daga) ket gundawayan dagiti rebolusyonaryo a pwersa;
6. Aggandat ti amin a tipo ti alyansa a pakapsuten, isina, ken parmeken ti kabusor.

Idiay Montreal, naggiddan ti selebrasyon ti anibersaryo ti NDF ken ti *Cordillera Day*. Binigbig dagiti immatendar ti atiddog a pakasaritaan ti dangadang dagiti nailian a minorya laban iti imperyalista a panagraut. Imbutaktak da ti agdama a panagraut ti nadumaduma a ganggannaet a korporasyon ti minas kadagiti aneutral a daga ti minorya.

Nagipablaak met ni Mariano Orosa, pangulo ti NDF, kasilpo ti anibersaryo. Kinablaawan ni Orosa ti amin

nga agkakaalyado nga organisasyon ti NDF. Impakaawat na a naregta a lumawlaw ken pumigpigsan ti rebolusyonaryo a tignayan iti intero a pagilian iti amin a tay-ak ti trabaho.

Kinuna ni Orosa a dagiti agdama a balligi ti rebolusyonaryo a tignayan ket direkta a bunga ti pannakaiwayat ti Maikadua a Naindaklan a Tignayan ti Panagilinteg nga idadauloan ti CPP. Nayon a palawag na, dagiti balligi a nagun-od tayo ket pammaneknek nga husto ti linya ti baro-demokratiko a rebolusyon babaen iti gubat ti umili; husto dagiti patakaran iti nagkaykaysa a prente, ken ti panagbukel iti NDF.

Ti NDF ket nalimed nga organisasyon ti nagkaykaysa a prente. Nabukel daytoy idi Abril 24, 1974 no sadino a napagkaykaysaan ti orihinal a 10-puntos a programa na. Iti agdama, adda 16 nga agkakaalyado nga organisasyon ti NDF. ★

Dagiti Agkakaalyado nga Organisasyon ti NDF

- Communist Party of the Philippines (CPP)
- New People’s Army (NPA)
- Revolutionary Council of Trade Unions (RCTU)
- Katipunan ng mga Samahang Manggagawa (KASAMA)
- Pambansang Katipunan ng mga Magbubukid (PKM)
- Cordillera Peoples’ Democratic Front (CPDF)
- Malayang Kilusan ng Bagong Kababaihan (MAKIBAKA)
- Kabataang Makabayan (KM)
- Christians for National Liberation (CNL)
- Katipunan ng mga Gurong Makabayan (KAGUMA)
- Makabayang Samahang Pangkalusugan (MASAPA)
- Makabayang Kawaning Pilipino (MKP)
- Liga ng Agham para sa Bayan (LAB)
- Artista at Manunulat ng Sambayanan (ARMAS)
- Moro Revolutionary Organization (MORO)
- Organizing Committee for the Revolutionary Organization of Lumads

CARHRIHL, Napirmaanen

Pinirmaanen ni Presidente Estrada ti Komprehensibo a Tulagan iti Panagrespeto ti Kalintegan ti Tao ken Internasyunal a Linteg ti Gubat (*Comprehensive Agreement on the Respect of Human Rights and International Humanitarian Law* wenno CARHRIHL) idi Agosto 7, 1998.

Tapno mapasingkeda ken maipatungpal ti Tulagan, kasapulan a pirmaan daytoy ti dua a prinsipal ti Gubyerno ti Republika ti Pilipinas (GRP) ken Nailian Demokratiko a Prente iti Pilipinas (NDFP). Idi pay Abril 10, 1998 pinirmaanen daytoy ni Mariano Orosa, prinsipal ti NDFP. Ngem saan a kayat a pirmaan daytoy ni Hen. Ramos, prinsipal ti GRP gapu ta ipilit na ti kundisyon a sispayr. Saan nga immannamong ditoy ti NDFP.

Ita ta naaprubaranen daytoy, dagiti sumaganad ket kasapulan nga insigida a sanguen ti GRP ken NDFP:

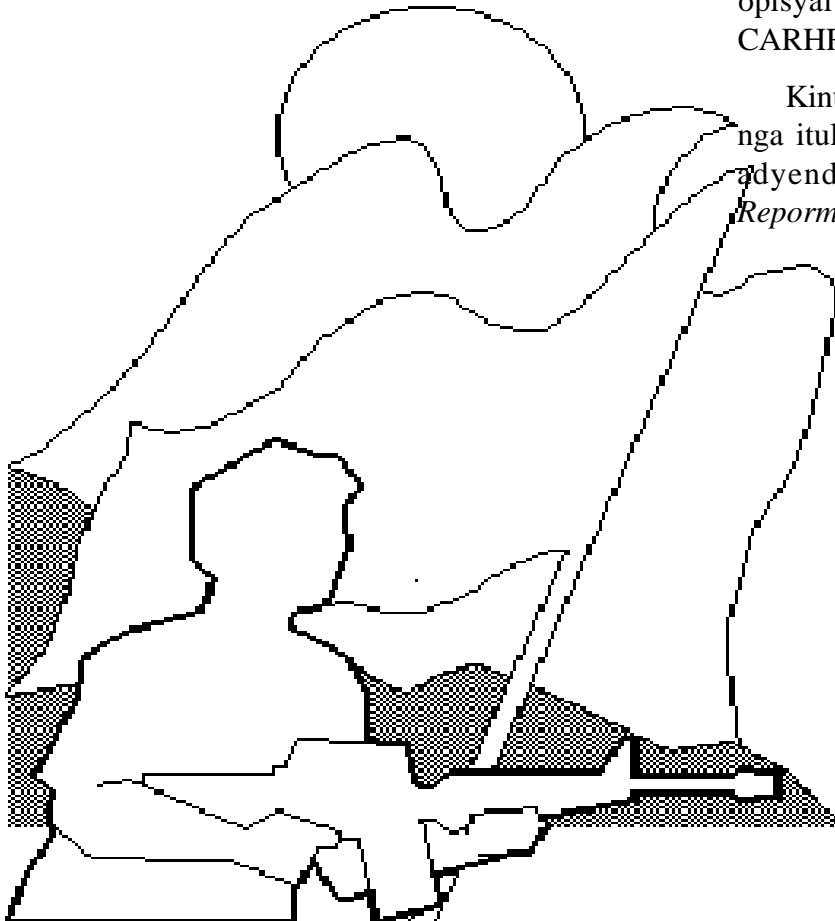
1. Pannakawaya dagiti detenido pulitikal kas nailanad iti Tulagan.
2. Danyos wenno bayad kadagiti biktima ti pananglabsing ti kalintegan ti tao iti uneg ti diktadura a Marcos.
3. Panangbukel ti *Joint Monitoring Committee* a mangkita iti implementasyon daytoy a Tulagan.
4. Panangikkat kadagiti mananglipit a linteg ken patakaran.
5. Panangbaliw ti GRP kadagiti linteg ken patakaran nga agresulta iti pwersado nga ebakwasyon ken *hamletting*, ken pannakadangran ti biag ken sanikua dagiti sibilyan.

Ti NDFP ket agyaman kadagiti adu nga organisasyon iti kalintegan ti tao, simbaan, kdpay, kasta met kadagiti opisyal ti GRP a nangsuporta iti pannakaaprubar ti CARHRIHL.

Kinuna ni Ka Luis Jalandoni, “Nakasagana ti NDFP nga ituloy ti negosasyon iti kanya iti sumaruno nga adyenda, ti *Panggimong ken Pang-ekonomya a Reporma*. Mangnamnama kami iti nalawa a suporta ti umili para iti negosasyon iti kanya ti GRP-NDFP, bayat nga idatag mi dagiti isyu ken tarigagay ti umili iti negosasyon.”

Simrek ti NDFP iti negosasyon iti kanya kas paset ti ligal a dangadang. Daytoy ket nakapauneg iti armado a dangadang kas kangrunaan a porma. ★

(Sublian ti detalyado a talakayan maipanggep iti negosasyon iti kanya iti *Dangadang*, Enero-Marso 1998).

VFA Ipilpilit ti Rehimen nga US-Estrada

Ipilpilit ti rehimen nga US-Estrada nga aprubaran ti Senado ti *Visiting Forces Agreement* (VFA). Babaen iti VFA ket mapalubosan dagiti pwersa militar ti US a sumrek ditoy Pilipinas a pagdagasan, pagtreynigan, ken pagrubbuan para iti anyaman a gubat nga iwayat da.

Daytoy a tulagan ket pananglabsing iti independensya ken panangibaddek iti wayawaya ti Pilipinas. Pinirmaanen daytoy ni Presidente Ramos idi Pebrero 10, 1998. Maur-uray laengen nga aprubaran daytoy ti Senado. Ti Senado laeng ti mabalín a mangapruba iti maysa a tratado kas iti VFA.

Nagsasaruno dagiti opisiales ti US a nagbisita tapno dagdagen da Estrada ken dagiti senador a mangaprubar ti VFA. Idi Hulyo ken Agosto, da Admiral Joseph Prueher ti US Pacific Command, ni US State Secretary Madeleine Albright ken US Defense Secretary William Cohen. Impangta da a no saan a maaprubaran ti VFA, maikkat ti tulong pang-ekonomya nga aggapu iti US ken saan a tumulong daytoy no maraut ti Pilipinas.

Idi 1991 a senador pay da Estrada kenni Orly Mercado nairaman da kadagiti 12 senador a nangwaswas iti panangituloy ti *US-RP Military Bases Agreement* a naaramid idi pay 1947. Isu't gapu a naikkat dagiti base militar ti US ditoy Pilipinas. Itatta a Presidente ni Estrada ken National Defense Secretary ni Orly Mercado, nagpusipos metten ti utek da ken isu dan ti napeklan a mangipilpilit iti pannakaaprubar ti VFA.

Kas iti adu a katulagan a militar, ti VFA ket panangituloy iti nairut a kontrol ti US iti intero a biag ti pagilian. Ita pay met a malaglagip ti sentenaryo ti 1896 Rebolusyon a Pilipino para iti wayawaya, awan pulos ti makuna nga independensya ti pagilian uray iti aspeto militar. Kanayon nga ipilit ti US dagiti patakaran na iti nagsasaruno nga aso-aso a rehimen.

Ti VFA ket paset ti kabuklan a panggep ti US nga imentina ti pangmilitar a bileg na iti Asia ken intero a lubong. Daytoy ti mangsalaknib kadagiti pang-ekonomya nga interes na.

Nagsasaruno a tignay protesta ti inwayat dagiti nadumaduma a grupo tapno supyaten ti VFA. ★

(Kitaen ti isyu ti *Dangadang*, Enero-Marso 1998 para iti dadduma pay a datos).

DAMAG INTERNASYUNAL

Sudan ken Afghanistan, Binomba ti Imperyalista nga US

Binomba ti imperyalista nga US ti Sudan ken Afghanistan idi Agosto 20, 1998 kalpasan na nga indeklara a ti dua a pagilian ket pagbasbasean dagiti terorista. Segun iti nangangato nga opisiales ti US, ti panagbomba da ket batay kadagiti ebidsensya kano a tinipon ti *Central Intelligence Agency* (CIA), ti ahensya da iti panagtiktik. Inaramid da kano ti panagbomba tapno maikkan ti leksyon dagiti terorista, ken tapno ipakita iti intero a lubong ti wagas ti panangbales ti Amerika kadagiti terorista.

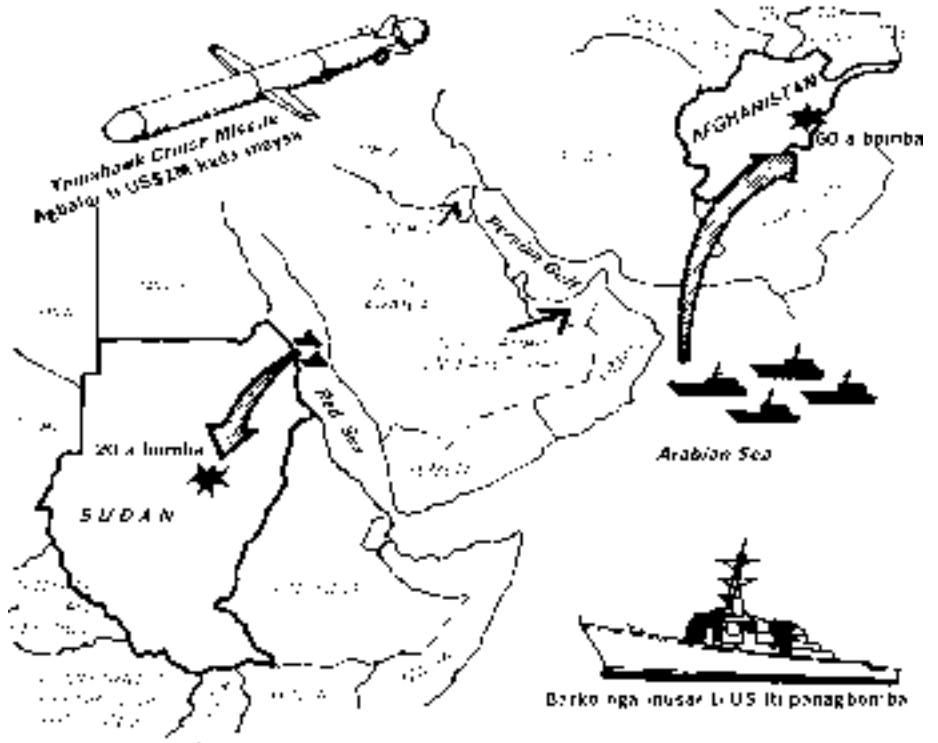
Nagpabanto dagiti Amerikano ti 80 a *Tomahawk cruise missile* (rocket a bomba nga agbalar ti \$1 milyon kada maysa) manipud kadagiti barko da. Impabettak da ti 60 a *missile* iti innem a sussuspetsaen da a kampo dagiti terorista iti Afghanistan, ken 20 met iti maysa a pabrika ti agas iti Sudan.

Duapulo ket walo ti natay ken nasurok 20 ti nasugatan kadagiti nabomba iti Afghanistan. Pito met ti nakaro a nasugatan iti binomba da a pabrika iti Khartoum, sentro a syudad ti Sudan. Segun iti US, daytoy kano ket pabrika ti armas a kemikal (*chemical weapons factory*). Ngem itaktakderan dagiti empleyado ditoy a talaga a pabrika ti agas laeng kano daytoy.

Segun kadagiti ulat, kaaduan kadagiti natay ken nasugatan ket sibilyan.

Bumalbales laeng kano ti US kadagiti terorista a nangbomba kadagiti embahada da idiaiy Kenya ken Tanzania idi Agosto 7, 1998. Segun kadagiti ulat, ti bintak a bomba iti embahada idiaiy Kenya ket nangpapatay iti 247 a tao (mairaman ditoy ti 12 nga Amerikano) ken nasurok 5,000 met ti nasugatan. Ti bomba a bintak iti ruar ti embahada ti US idiaiy Tanzania ket nakatayan ti 10 a tao.

Iti kinaagpayso, ipakpakita laeng ti US ti pudno a kolor na: isu't kabibilgan ken kararangasan a terorista iti intero a lubong. ★

SURAT ITI DANGADANG

Kakadwa,

Dagitoy ti sumagmamano a komentaryo mi iti naawat mi a kopya ti **Dangadang**, *Hulyo-Setyembre 1997*:

- 1) Namaksimisa ken naipalastar dagiti ladawan ken drowing, kasta met ti panagusar ti naduma-duma a tipo ken kadakkel dagiti letra tapno mas matalmegan dagiti punto.

Mayat met ti panangala kadagiti napapateg a punto ken talmegan dagitoy babaen iti daddadakkel a letra ken isisina iti panid. Isu na laeng a dakkel ti peggad a saan met laeng nga husto a maikkan ti naan-anay wenno umno nga atensyon no iti baba ti pakaiplastaran na.

- 2) Iti drowing a nakaiggem ti armas diay agraraep a kadwa, imposible sa met a makapagraep nga iggaman ti armas. Masukon to pay! Kabuklan a dillaw ti kinalidem dagiti drowing ken uray dagiti ladawan.
- 3) Mas paborable kadagiti agbasbasa ti dadakkel a letra.

- 4) Palubusan dakami a mangnayon kadagiti buya ti tuso a taktika ti kalaban tapno lapdan ti panagsupyat ti umili kontra iti makadadael a minas (kas pangnayon iti artikulo panggep iti minas ken dam). Batay iti kapadasan mi ditoy erya, us-usaren ken kakumplot met laeng ti gubyrno dagiti NGO a nabukel batay iti inisyatiba mismo ti gubyrno wenno dagitoy makunkuna a GO-NGO kas iti **EPOCH** (*Environment Protection Operation Clearing House*). Daytoy a bogus nga NGO ket rangtay met gayam ti DENR iti panangilako iti CALC/CADC. Bukbuklen daytoy ti istap a kaaduan ket dati nga NPA a saan unay a naggargaraw idi napalabas. Kaawatan ngarud a nakapisok dagitoy iti *counter-insurgency* a kampanya ti reaksyunaryo a rehimen. Kasta met a buya ti kampanya iti amnestiya iti porma babaen iti pasuksok ken posisyon iti gubyrno.

Para iti balligi ti MNTP,

Ka Ariston
Mountain Province

Ti Umno a Panagusar ti Agas

ni Kaira Pag-asa

Ti bagí ti tao ket addaan bukod a depensa ken wagas ti pananglaban iti sakit. Iti kaaduan a kaso, ti natural a depensa ket mas importante pay ngem dagiti agas. Uray kadagiti grabe a sakit a makasapul ti agas, ti bagí latta ti mangpaksyat iti sakit. Ti agas ket tumulong laeng. Ti kinadalus, panaginana, ken nasustansya a taraon ket napatpateg latta. Ti agas ket maited laeng no talaga a kasapulan.

Maysa a dakkel a problema ti saan nga umno a panagusar ti agas gapu iti kinakurapay ti kaaduan nga umili. Mairamut daytoy iti manangidadanes ken mananggundaway a sistema ti gimong itatta.

Ti bulok a sistema iti industriya ti agas

Ti industriya ti agas ket komersyalisado wenno mangipangpangruna iti ganansya. Kontrolado daytoy dagiti imperyalista. Iti Pilipinas, 75% dagiti pabrika ti agas ket sanikua dagiti imperyalista (Bayer, Pfizer, Mead Johnson, Hoechst, kdp.) Idiktat da ti nakangatngato a presyo ti agas. Babaen kadagiti patalastas, iyawis da ti panagusar uray kadagiti di-kasapulan nga agas kas ti para uyek.

Ti industriya ti agas a sanikua ti Pilipino ket kadawyan nga imported dagiti ramen a maus-usar. Imbes a mapadur-as ti lokal nga industriya, agbalin tayo a managdependar iti imported ken nangina nga agas. Kayat dagiti imperyalista a makundisyon wenno mairuam ti tattao nga agusar ken agbalin a managdependar kadagiti agas da uray no adu ti mulmula a makaagas iti lugar tayo.

Adu met dagiti mailaklako nga agas iti Pilipinas a maiparit (*banned drugs*) iti dadduma a pagilian gapu iti madi nga epekto iti tao.

Adda pay dagiti mananggundaway a doktor a saan nga agusar ti umno nga agas kadagiti pasyente. Gapu iti

kamali a pagarup ti pasyente a nabilbileg ti nangina nga agas, agreseta ti doktor ti nangina nga agas. Ipagarup pay ti dadduma a pasyente a no awan ti reseta ket saan da nga umimbag, uray no saan da a kasapulan ti agas. Agreseta latta dagiti doktor gapu ta adu ti ited dagiti kumpanya a regalo (kas iti kotse, panagabrod, kdp.) no maireseta ti agas a lako da.

Panangbaliw ti Bulok a Sistema

Tapno mabaliwan ti bulok a sistema ti industriya ti agas, masapul a maipatungpal dagiti sumaganad:

- Ti nangruna ket ti panagnasyunalisa iti industriya ti agas tapno saan a madiktaran ti ganggannaet.
- Istriktoan ti implementasyon dagiti linteg maipapan ti umno a panagaramid, distribusyon ken panagusar ti agas.

***Ti panagabuso iti panagusar ti agas ket agturong iti panagkaro ti sakit.
Amin nga agas ket addaan madi nga epekto no masobraan wenno kurang.***

- Panangpasaknap ti edukasyon panggep ti agas, dagiti madi nga epekto, ken ti umno a panagusar kadagitoy.
- Panagusar ti mulmula nga agas nga adu iti lugar tayo ta nalaklaka ken adda laeng iti arubayan tayo.
- Panagusar kadagiti dadduma pay nga alternatibo a panangagas kas iti acupuncture.

Maipatungpal laeng dagitoy iti uneg ti maysa a pagilian a nawayawayaan manipud iti imperyalismo ken dadduma pay a batayan a problema ti gimong. Ti nangnangruna nga agas ket rebolusyon a mangpaksyat kadagiti dadakkel a mikrobyo iti gimong.

Bayat a maiwaywayat ti nailian-demokratiko a rebolusyon a mangbaliw iti bulok a sistema, masapul nga ammuken tayo ti umno a panagusar ti agas.

Ti umuna ket ammuken no kasapulan pay wenno saan ti agas. Adda dagiti sakit nga umanayen ti panagusar ti danum (*water therapy*) a mangagas imbes nga agtomar ti agas. Kas pangarigan, buris, panateng, uyek, bassit a sugat, kdpay.

Ti panagabuso iti panagusar ti agas ket agturong iti panagkaro ti sakit. Amin nga agas ket addaan madi nga epekto no masobraan wenno kurang.

Panagtomar ti Antibiotiko

No umno ti panagusar iti antibiotiko, napateg ken epektibo nga agas daytoy. Labanan da ti nadumaduma nga impeksyon ken sakit nga aggapu iti bakterya. Adda dagiti *wide spectrum* antibiotiko a para iti adu a klase ti bakterya kas iti ampicillin a para iti pulmonya, bronkitis, panagdurek, ken sugat a naimpeksyunan. Adda met dagiti *narrow spectrum* a para iti maysa a klase laeng a bakterya kas ti streptomycin ken INH a para sarut (*tuberculosis*).

Masapul a siguraduen nga adda impeksyon ti bakterya sakbay nga agusar ti antibiotiko, ken siguraduen a ti antibiotiko a tomaren ket umannatop para iti sakit.

Kasapulan pay a siguraduen ti husto a doses. Nadumaduma ti doses ken kinabayag ti panagtomar ti antibiotiko segun iti klase ti bakterya, kinagrabe ti impeksyon, edad, kinadagsen, ken kasasaad ti pasyente.

Iti panagtomar ti antibiotiko, kasapulan nga istrikto a tungpalen ken ileppas ti doses ken bilang ti aldaw a naireseta. Delikado ken adu ti madi nga epekto (*side effect*) ti panangkissay iti doses (gapu iti panagtipid) wenno panangkissay iti bilang ti aldaw ti panagtomar (gapu iti pagarup a naawanen ti sakit). Delikado ken adu met ti madi nga epekto ti sobra a doses wenno bilang ti aldaw ti panagtomar.

Dagiti madi nga epekto ti panagabuso iti antibiotiko

- a. pannakasabidong ken *allergy*. Dagiti antibiotiko ket saan laeng a mangpaksyat iti bakterya. Makadangran pay iti bagí wenno agbunga iti *allergy*. Adu dagiti matmatay gapu iti panagtomar ti antibiotiko a di da met kasapulan. Ti panagabuso iti Chloramphenicol wenno Tetracycline, kas pangarigan, ket makadangran iti dara nga agturong ti kanser ti dara (*leukemia*). Ti panagabuso iti Penicillin, Erythromycin, Rifampicin, Ampicillin, kdpay ket makadangran iti dalem ken kidney. Saan nga agtomar no adda allergy iti partikular nga antibiotiko aglalo ti Penicillin, Ampicillin, ken Erythromycin.
- b. pannakaperdi ti natural a depensa ti bagi. Saan nga amin a bakterya iti bagí ket makadangran. Ti dadduma ket makatulong. Ngem ti panagtomar ti antibiotiko ket mangpaksyat uray kadagiti makatulong a bakterya. Ti panagabuso iti Erythromycin ken Rifampicin ket agturong iti panagsaraaw ti tiyan ken panagburis.

- c. resistansya wenno pumigpigs a ti baktery a. No kurang ti panagtomar ti antibiotiko, kumapsut ti bileg da a mangkontra iti baktery a. Ngamin, no ti baktery a ket mairuam iti maysa a klase ti antibiotiko, saan dan to a matay. Nakarkaro a saan a maagasan ti sakit.

Dagitoy ti epekto ti saan a panangsurot iti umno a panagusar iti antibiotiko. Kadawyan a mapasamak daytoy kadagiti nakurapay nga umili. Saan da a gatangen ti intero a naireseta nga agas gapu iti kinangina ti agas. Ti epekto daytoy ket mairuam wenno maaddan ti resistansya dagiti mikrobyo. Adda pay dagiti pasamak a no masugatan ti tao, dagus ngem apagbiit nga agtomar ti antibiotiko uray no saan a kasapulan. Isu a no agimpeksyon ti sugat, saanen nga agkorri ti agas.

Panagtomar iti agas para ut-ot

Dagiti agas a kadawyan a maus-usar a mangpasardeng iti ut-ot ket:

Aspirin – kontra ut-ot ken kontra-lumteg. Mausar met kadagiti addaan alta presyon (*high blood*) ngem masapul a babassit a doses. Ti aspirin ket makapa-ulser iti tiyan ken babassit a bagis. Masapul a tomaren daytoy kalpasan ti pannangan. Makadangran daytoy iti dalem no usaren kalpasan

ti panaginom ti arak. Isu a madi a pangagas iti *hangover*.

Paracetamol – mausar met laeng daytoy kontra ut-ot aglalo kadagiti addaan ulser. Nasaysayaat met a tomaren kalpasan ti pannangan tapno maliklikan ti madi nga epekto na iti tiyan. Ti kanayon a panagtomar ket makadangran iti dalem ken kidney.

Ibuprofen – Napigpigs a ngem aspirin a mangikkat iti ut-ot ken awan unay ti madi nga epekto na, ngem saan a mabalin kadagiti masakog ken agpaspasuso. Daytoy ti kanginaan nga agas para ut-ot.

Dagiti laglagipen iti panagtomar ti agas

Iti panagtomar iti anyaman nga agas, masapul nga:

1. Agusar laeng ti agas no talaga a kasapulan.
2. Kitaen ti petsa ti *expiration* ta nakapsut wenno lalo a makadangran no nag-*expire*.
3. Tomaren ti umno a doses ti agas (kinaadu ken kinabayag). Makita ti doses iti karton dagiti agas wenno saludsoden iti *medical officer*. Amin nga agas a sumobra wenno kumurang ti doses ket makadangran iti bagi.
4. No adda sabali nga epekto ti agas wenno mangpakaro pay ketdi iti sakit, isardeng ti panagusar.
5. Dagiti masakog, agpaspasuso, ken maladaga ket lumiklik iti panagtomar iti agas a saan a kasapulan.
6. Saan a basta-basta agtomar ti agas no saan a sigurado ti usar na daytoy, ta adda partikular nga agas segun iti sakit. ***Saan a gapu ta nangina ti agas ket nabilbileg daytoy.*** ★

Maysa a surat para kada Ka Elys ken Ka Amihan:

Bay-am nga agsennaay dagiti
bulong kadagiti dakulap mo
Ta malenned to met dagiti nagtubo
iti law-ang
A pagay-ayaman dagiti malakristal
a linnaaw
A mangmangted ti biag.
Nasalukag latta dagiti kaykayo,
nagpabaked ketdin dagiti
ramut da
Idi malpas dagidi bagyo.
Berde manen dagiti pan-aw a
nakeltay
Iti naminsan a paset ti
pakasaritaan.
Agkankanta dagiti billit a napnuan
namnama
A mangbalballasiw iti nalawa a
taaw ti langit.
Naranyag ti bulong!
Dagiti balitok a rayos ni Init
agbanbannawag
Di malappedan dagiti nangisit nga
ulep.

Adda'dta dan Ka Lina, da Ka
Nayda, da Ka Alma, da Ka
Jackie¹
Ken dagiti umili a bimmangon
Manipud pannakapasagyo,
panagayos ti dara.
Ikankanta dagiti ubbing ti di
mapugsat a daniw
Ti pakasaritaan ti biag yo!
Bay-am nga isagsagawisiw dagiti
pul-oy ti angin
Manipud iti amianan a daya
Isalsala dagiti sanga ken iyar-
arasaas
Dagiti nasalukag a bulbulong
Ken iyag-agek dagiti malakristal a
linnaaw
A mangmangted ti biag.
Wen, bay-amon a maminpinsan
nga agpukkaw dagiti masa
Kasla danum a di matappaya dagiti

langit
A pagiddanan ti makatuleng a
kanalbuong ti gurruod
Tapno maparukma dagiti lapped
ti essem dagiti umili
Kas impaspirip dagidi isem yo.

Ka Gabriela
Abra

¹ nagan ti dadduma pay a martir.

(Da **Ka Elys** ken **Ka Amihan** ti
immuna a babbai a bannuar ti NPA a
natay iti probinsya ti Abra idi Agosto 13,
1976. Ni **Ka Elys**, Teresita Ventura ti
pudno a nagan na, ket taga-Laoag,
Ilocos Norte, ken maysa a dati a
mannurat nga estudyante ti Divine Word
College of Laoag. Ni **Ka Amihan**,
Herminia Bel-monte ti pudno a nagan,
ket maysa nga apaggradwar iti hayskul,
taga-Talampac, Lacub, Abra.)

Manuel

